

Lacjalkan Leimo

N:o 1-2 2018 7€

Hanneriina Moisseinen piirtää
sarjakuvaromaaneja

SISÄLTÖ

Aila-Liisa Laurila: Sarjakuviin erikoistunut Hanneriina Moisseinen sai valtion kolmivuotisen taiteilija-apurahan ja päänsä täyteen uusia ideoita.	4
Pekka Vaara: Sarjan toinen osa jatkaa kertomusta, mitä Vienan Karjalassa tapahtui samaan aikaan, kun Suomi otti ensimmäisiä askeliaan itsenäisenä maana.	8
Olga Karlova: Kaikilla kylillä on ollut lempi- tai haukkumanimiä, joita on annettu paikallisten asukkaiden tapojen tai erityispiirteiden mukaan.	10
Aila-Liisa Laurila: Ortodoksisen väestön lukumäärän vahvistuminen pääkaupunkiseudulla siirsi Arkkipiispa Leon työpaikan Helsinkiin.	12
Lea Tajakka: Korpiselkään 120 vuotta sitten valmistunut Pyhän Nikolaoksen kirkko jäi rajavyöhykkeelle rappeutumaan.	14
Anni Vlasova: Pääjärvellä vietettiin viime vuonna ekologista teemavuotta, joka toi tullessaan paljon hyvää alueen asukkaille.	17
Sari Heimonen: Sukututkimus selvittää, mistä nyt jo autoituneen Pirttilahden kylän asukkaat aikoinaan tulivat asuinpaikoilleen.	18
Pekka Nevalainen: Tammikuun alussa tuonilmaisiiin siirtynyt professori Heikki Kirkinen oli omalla tavallaan Karjala-tutkimuksen uranuurtaja.	22
Jouni Alavuotunki: Tie Vienaan -seminaarissa toissa syksynä pakolaiselämästään kertonut Kyllikki Riekkä siirtyi tuonilmaisiiin Kuusamossa.	24
Aila-Liisa Laurila: Lintulan luostarista viime kesänä salaperäisesti kadonnut nunna Elisabet syntyi Annikki ja Seeva Vuolteen perheeseen.	29

Karjalan Leimo

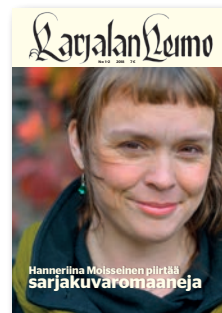
Karjalan Sivistysseura ry:n
jäsenlehti ja äänenkannattaja

– Kieltä ja kulttuuria vuodesta 1906 –

Seura perustettiin vuonna 1906 nimellä Wienan Karjalaisten Liitto. Vuonna 1917 seuran nimeksi tuli Karjalan Sivistysseura ry. Seuran tarkoituksena on itä- ja rajakarjalaisen kielen ja kulttuurin vaaliminen sekä sivistystyön tekeminen. Seura pyrkii ylläpitämään karjalaista perinnettä ja heimohenkeä sekä lujittamaan karjalaista itsetuntoa.

Karjalan Sivistysseura ry:n jäseneksi pääsee jokainen hyvämaineinen kansalainen. Jäsenmaksuun sisältyy *Karjalan Heimo* -lehti. Tervetuloa jäseneksi, lehden tilaajaksi ja lukijaksi sekä karjalais-kalevalaisen kulttuurin harrastajaksi.

Lisätietoja seuran toiminnasta www.karjalansivistysseura.fi

Kannen kuva:
Sarjakuvataiteilija
Hanneriina Moisseinen

Kuvaaja:
Heikki-Pekka Vaara

Tarjota juttua lehteen

Karjalan Heimon aikataulua vuonna 2018

Lehden numero	Aineisto toimitukseen	Lehti painoon	Jakelu (viikko)
3-4	21.04.	02.05.	20
5-6	09.06.	18.06.	27
7-8	04.08.	14.08.	35
9-10	29.09.	09.10.	44
11-12	24.11.	04.12.	51

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Karjalan Leimo

Vuonna 1906 ilmestyi lehden ensimmäinen näyttenumero nimellä Karjalaisten Pakinoita

Toimitus

Päätoimittaja Aila-Liisa Laurila
0400 755 907
paatoimittaja@karjalanheimo.fi
Lapinkaari 20 B 23, 33 180 Tampere
www.karjalanheimo.fi

Ulkoasu

Marita Salonen
Pilkku-Tuotanto Oy, Tampere

Ilmestyminen

Lehti ilmestyy 6 kertaa vuodessa, kaksoisnumeroina, 99. vuosikerta.

Ilmoitushinnat

Takakansi 490 €, sisäkannet II ja III 450 €,
1/1 s. 430 €, 1/2 s. 300 €, 1/3 s. 235 €, 1/4 s. 185 €,
1/6 s. 140 €, 1/8 s. 115 €

Ilmoitusten toimitusosoite

paatoimittaja@karjalanheimo.fi

Lehden tilaaminen ja osoitteenmuutokset

Karjalan Sivistysseura ry
Luotsikatu 9 D, 00160 Helsinki
Puhelin: 050 5055 531
toimisto@karjalansivistysseura.fi
www.karjalansivistysseura.fi
Toimisto palvelee ti-to klo 10-15,
heinäkuussa suljettu.

Tilaushinta/jäsenmaksu

Lehden tilaushinta on 40 € / vuosi.
Yhdistyksen jäsenmaksu on 32 €,
opiskelijajäsenet 15 € ja lehti sisältyy
jäsenetuna jäsenmaksuun.

Pankkiyhteys

Danske Bank
IBAN: FI92 8000 1500 0617 19
BIC/SWIFT: DABAFIHH

Julkaisija

Karjalan Sivistysseura ry
Julkaisutoimikunnan puheenjohtaja
Senni Timonen
www.karjalansivistysseura.fi

Painopaikka

Libris Oy

Oikeudet muutoksiin pidätetään.

ISSN 0449-8828

Helsingissä 11. helmikuuta 2018

Ekopaasto puhdistaa

Suomi sai alkuvuodesta ripeään tahtiin ja vahvalla kannatuksella uuden presidentin ja hän sai heti perään perillisen, joten tasavallassa kaikki hyvin. Virkaanastujaispäivänä tosin ryöppysi Helsingissä lunta niin tavattomasti, että presidenttipari pistäytyi vilkuttamaan Presidentinlinnan parvekkeelle vain 15 sekunnin ajaksi. Eipä siellä kaduilla ollut juuri ketään kenelle vilkuttaakaan. Lunta on tämän vuoden alussa satanut ennätyselliset määrät. Eri puolilla Suomea puhutaan metrin ja puolentoista kinoksista. Paljonko ehtii vielä sataakaan, ennen kuin hiirenkorvat alkavat vihertää? Monien mielestä kaikki äärimmäiset sääilmiöt johtuvat ilmastomuutoksesta.

Laskiaisrientojen kannalta helmikuun alun säät olivat onnenpotku. On ollut sellaisiakin laskiaisia, ettei pulkka ole oikein luistanut. Osallistuin parinakin viikonloppuna laskiaisjuhliin, jotka eivät olleet ainoastaan lapsille tarkoitettuja pulkkamäkikisailuja. Loppiaisen jälkeen vietetään perinteisesti pitkiä härkäviikkoja, jotka laskiainen hauskaasti katkaisee.

Ennen vanhaan tuo talvikausi oli aikaa, jolloin syksyllä täytetyt ruokavarastot alkoivat ehtyä ja ruokavalio yksipuolistua. Nykyajan laskiainen voi herkutella kermapullilla. Laskiaisriehojen vakiosyötäviä ovat myös hernekeitto ja käristemakkara sekä juotavina kahvi tai limsa. – Ei kaikkein terveellisintä tuokaan.

Ortodoksisissa ja katolisissa kirkoissa on tapana pidättäytyä lihan syömisestä laskiaisen ja pääsiäisen välillä. Myös luterilaiseen perinteeseen kuuluu paasto, mutta se ei välttämättä tarkoita tietystä ruoasta pidättäytymistä. Nykyään yhä useammat ovat vegaaneja eivätkä tarvitse erillisiä paastoviikkoja tässä mielessä. Laskiaistiistaita seuraa tuhkakeskiviikko ja sitä seuraava paastonaika kestää 40 arkipäivää. Sunnuntaipäiviä ei lasketa paastopäiviksi, opastaa Suomen luterilainen kirkko, joka on mukana toteuttamassa nykyaikaista paastoprojektia, ekopaastoa. Se kannustaa toimimaan kestävämmän tulevaisuuden puolesta.

Ekopaastoa vietetään 14.2.–31.3.2018 ja sitä voi seurata vaikkapa Facebookissa. Ekopaastoajien mukaan monet meistä kokevat surua ympäristötuhoista ja riittämättömyyden tunteita maailman haasteiden edessä. Jotkut saavat ”ympäristöahdistuksesta” jopa fyysisiä oireita.

AILA-LIISA LAURILA
Päätoimittaja

Jääkarhujen vaikeuksista, pandojen matkoista ympäri maailmaa tai merien muovisaasteesta ei pitäisi tehdä sellaisia huolenaiheita, jotka saavat ihmiset voimaan pahoin. Ekopaasto kannustaa mietiskelyyn, joka antaa voimia sietää arkielämää vähän paremmin. Oppia voi ottaa myös vanhoilta karjalaisilta. Heille paastonajan sääntö oli aikoinaan yksinkertainen: ”Suurespyhäs ei veñšajja eigo sulhasteta eigo kizata eigo liedžuta (maleksia kylillä, myös: keinua) eli vialaisittain: ”Ei šoa männä miehellä šuuresšapyhäššä, eikä i kisata eikä i tyttäriem peällä lekkuo.”

Hanneriina Moisseinen on saanut kuvitus- ja sarjakuvataiteen kolmi-vuotisen valtion taiteilija-apurahan. Jakotoimikunnat arvioivat hakijoiden taiteellisia ansi-oita, kuten aikaisempaa taiteellista toimintaa sekä työsuunnitelmaa. Lisäksi ikä, asuinpaikka ja kieli vaikuttavat.

Karjala siirtyy sarjakuviin lyijykynällä

Taiteilija on lähtenyt pois Karjalasta, mutta Karjala ei lähde taiteilijasta. Karjala kiinnittyy yhä tiukemmin Hanneriina Moisseisen töihin. Se näkyi jo hänen ja Markku Niemisen vuonna 2005 julkaisemassa teoksessa Sen synty - ja muita Vienan hävyttömiä ja hulvattomia starinoita.

Nyt sarjakuvataiteilijan vapautta lisää ja leipää leventää kolmi-vuotinen taiteilija-apuraha. **Hanneriina Moisseinen**, 39, kertoo sinnitelleensä taiteilijanpolullaan kymmenen vuotta toimeentulon rajamail-la. Hän ei kuitenkaan luovuttanut, koska oli päättänyt ryhtyä taiteilijaksi, pärjätä itsenäisesti ja syödä vaikka vain puuroa ja perunaa.

– Leipä ei ole ollut leveä. Olen tehnyt yli kymmenen vuotta töitä ilmaiseksi, mutta nyt tuuli näyttää kääntyneen. Noin 4–5 vuotta olin osa-aikaisesti työtön ja sain työkkärissä selitellä omaa olemassaoloani, mutta nyt saan tehdä mitä olen aina halunnut, hän kertoo.

Veroton apuraha on 1 692 euroa kuukaudessa, josta apurahan saaja maksaa pakollisen eläke- ja tapaturmavakuutusmak-

sun. Tuulen kääntyminen tarkoittaa Moisseiselle paljon muutakin kuin kolmi-vuotista tuloa käytettäväksi leipään, muuhun elämiseen ja taiteelliseen työskentelyyn.

Taiteilijan mielessä väikkyä täysipainoisen työskentelyn lisäksi esimerkiksi vihdoin ensimmäinen kunnan loma. Niitä hän ei ole voinut aiemmin pitää kuin lyhykäisinä pätkinä kerrallaan. Usein ne ovat kuluneet matkoihin maailmalla.

HEIKKI-PEKKA VAARA

HEIKKI-PEKKA VAARA

Lehmissä on Hanneriina Moisseisen mielestä suorastaan mystistä vetovoimaa. Lehmät ovat olennaista sisältöä Kannas-teoksen kuvissa.

Hanneriina Moisseisen suistamolaiskuviin kuuluu mm. tämä Ilja Kotikallion eli Sindan muotokuva. Se on syntynyt yhteistyöprojektissa Anne-Mari Kivimäen Perinnelaboration kanssa.

Suurin asia hänelle on kuitenkin se, että sarjakuva on viimeksi kuluneiden 20 vuoden aikana tunnustettu taiteeksi muun kuvataiteen rinnalla ja sarjakuvien tekijä taiteilijaksi, jolle valtio voi myöntää apurahan. Tosin jo toissa vuonna Moisseinen sai Sarjakuvataiteen valtionpalkinnon julkaistuaan neljännen teoksensa *Kannas*.

Hanneriina Moisseinen valitsi omak-

si ilmaisumuodokseen sarjakuvan, koska sen kautta voi kertoa tarinoita. Oikeastaan hän päätyi siihen alun perin 1990-luvun loppupuolella myös siksi, että se oli alkulttuuria eikä taiteen valtavirtaa.

– Tapasin vuonna 1997 omakustannelehtiä tuolloin vielä tehneet **Tiitu Takalon** ja **Tommi Musturin**. Siihen aikaan naispuolista sarjakuvantekijää pidettiin vielä

vähän outona, hän muistelee.

Nuo kaksi Moisseista pari vuotta vanhempaa kollegaa on sittemmin ehditty palkita muun muassa sarjakuvapiirtäjien Puupää-hatulla, Musturi vuonna 2011 ja Takalo viime vuonna.

– Minusta alkoi tuntua, että pitää keskit-

tyä johonkin yhteen tekemiseen. Samaan aikaan sarjakuvaa alettiin pikkuhiljaa arvostaa taiteena ja naisten tekemät sarjakuvat tuntuivat paljon kiinnostavammilta kuin muut. Tein päätöksen sen jälkeen kun totesin, että pystyn sarjakuvalla ilmaisemaan itseäni laaja-alaisemmin kuin kuvataiteen kontekstissa.

Hanneriinän mielestä sarjakuvaan sopivat mitkä tahansa aiheet. Sarjakuvat voivat olla vakavia tai koomisia eikä aina ole pakko olla hauska.

– Teen vakavasti otettavaa taidetta, mutta siinä on aina myös mahdollisuus nauruun, hän sanoo.

Hanneriina Moisseinen sopii mainiosti sanonta: ”Sinä voit lähteä Karjalasta, mutta Karjala ei lähde sinusta.” Hän jätti 18-vuotiaana kotikaupunkinsa Joensuun ja aloitti kuvataideopinnot Tampereen ammattikorkeakoulussa. Hän haki ja pääsi muuallekin, mutta Tampereessa oli tuolloin vetovoimaa eniten.

Tampere tuntui nuoresta karjalaisneidosta siihen aikaan suurelta kulttuurikaupungilta, ja sittemmin jo lakkautettua ammattikorkeakoulun kuvataideopetusta arvostettiin. Koululla oli upeat tilat Tammekosken partaalla entisellä Finlaysonin tehtaan alueella.

Opiskeluajan jälkeen Hanneriina on kiertänyt maailmaa, asunut eri puolilla Suomea ja päätenyt Helsinkiin, jossa opiskeli taiteen maisteriksi Aalto-yliopiston Visual culture and contemporary art -koulutusohjelmassa.

Karjala kulkee aina mukana kaikkialla. Kuhmolaisen Juminkeko-säätiön johtajan **Markku Niemisen** hän löysi, kun halusi tehdä sarjakuvaa nykykansanperinteestä, tarkasti ottaen nykyajan ihmisten häpeäkemuksista, ja tiesi, että karjalaisesta perinteestä löytyy myös räävittömiä aineistoja.

– Markku Nieminen kertoi, että he olivat vaimonsa **Sirpan** kanssa jo jonkin aikaa keränneet Vienan alueelta aihepiiriä sivua via, opettavaisia perinnetarinoita. Siitä tulikin ensimmäinen kustannettu teokseni.

Tuon yhteistyön jälkeen koko Karjala on tullut Hanneriinalle tutuksi Kannakselta Vunaan asti. Yhteistyökumppaneita on löytynyt lisää, muun muassa **Anne-Mari Kivimäki** ja hänen Perinnelaboratorionsa toimijat. Piirroksiin on yhdistynyt SA-kuvia esimerkiksi Suistamolta.

Juuri nyt on Mikkelin valokuvakeskuksessa meneillään Moisseisen ja valokuvaaja **Hanna Koikkalaisen** yhteisnäyttely, joka

Hanneriina Moisseinen on julkaissut tähän mennessä neljä kirjaa. Vuonna 2013 julkaistu sarjakuvromaani *Isä* kertoo oman perheen tarinaa ja toissa vuonna tullut *Kannas* vuoden 1944 tapahtumia Karjalankannaksella.

sai viime vuonna valtaisan suosion Joensuussa ja Imatralla, tosin hieman toisenlaisesti toteutettuna kokonaisuutena. Koikkalaisen *Lakkautettu kylä* ja Moisseisen *Kannas*-näyttely on alun perin toteutettu konsertteineen ja ääniteoksineen osaksi Suistamo-Perinnelaboratoriota.

Kannas-teoksessa julkaistut Moisseisen lyijykynäpiirroksot kuvaavat evakkoon lähdön tunnelmia Karjalankannaksella kesällä 1944. Kuvissa on lehmiä ja siviilejä sekä pommikoneita ja sotilaita. Näitä kuvia on ollut esillä Pietarissakin Moisseisen tekemänä animaationa, ja ne ovat koskettaneet

syvästi myös venäläisyleisöä.

– Olen sitä mieltä, että historiaa kuvataan aivan liikaa voittajien ja miesten näkökulmasta. Nyt tarvitaan evakkoaiheinen elokuva, joka kuvaa sotaa siviiliväestön ja naisten näkökulmasta, hän ehdottaa.

Hanneriinasta on aina mukava käydä Venäjällä, missä hän on matkustellutkin aika lailla, Krasnojarskissa asti. Sukunsa entisillä asuinseuduilla Repolan Pläkkäjässä hän on käynyt vain kerran vuonna 2005. Karjala ei ole hänelle pelkästään se pieni Torasjärven saari, jossa aiemmat sukupolvet joskus asuivat. Karjala on hänelle identiteettikysymys, ja oman karjalaisuus-

Hanneriina Moisseisen isä katosi jälkiä jättämättä oltuaan työporukan kanssa virkistysretkellä. Isä-teoksen kuvissa vasemmalla käsitellään tätä surullista tapausta muun muassa näin koskettavin kuvin.

SA-kuvien arkisto on osoittautunut oikeaksi aarreaikaksi. Nämä ovat sieltä haettuja Suistamo-kuvia.

tensa hän tuntee vahvempana kuin suomalaisuuden.

Hanneriinan mielestä hänen ei edes tarvitse tuoda kuviinsa omaa historiaansa, koska sarjakuvan henkilöt kertovat tarinaa kuvien kautta. Niihin voi eläytyä. Hänestä tuntuu vähän jopa siltä kuin olisi itse ollut mukana ajamassa evakkojen lemmiä Kannakselta länteen, vaikka edes kukaan sukulainen ei ole siellä oikeasti ollut.

Repolasta Moisseinen ei ole tehnyt kuin joitakin luonnoksia. Hän muistuttaa, että hänen esivanhempansa olivat aikoinaan siirtyneet Repolaan Suomen puolelta, ehkä parempien kala- ja riistamaiden perässä. Siksi isoisän vanhempien perheen siirtyminen helmikuussa 1922 takaisin Suomeen ei tunnu järin erikoiselta vaan vain siirtymisenä eri paikkoihin samassa kulttuuripiirissä.

Sarjakuvaromaani *Isä* (2013) kertoo Hanneriina Moisseisen oman **Seppo**-isän mystisestä katoamisesta. Mies oli lähtenyt Kallaveden saareen viettämään työporukan kanssa iltaa, mutta ei koskaan palannut sieltä kotiin. Kirjan kuvituksena nähdään paitsi lyijykynäpiirroksia, myös karjalaisyylisesti kirjailluille kankailla tehtyjä kauliita ja koskettavia kuvia. Isä oli kadotessaan 38-vuotias, Hanneriina kymmenvuotias ja pikkusisko vauvaikäinen.

Yli 90-vuotiaaksi elänyt isoisä **Johannes**

Moisseinen syntyi Kyminlinnan pakolaisleirillä vuonna 1925. Hänen vanhempansa **Yrjö** ja **Helena Moisseinen** olivat tuoneet Repolasta mukanaan neljä lastaan, **Annin**, **Nadjan**, **Pekan** ja **Aleksin** sekä Yrjön vanhemmat **Feodorin** ja **Katrin**. Venäjän puolelle jäivät isoisän veljet **Viktor** ja **Mikko Moissejev**.

Osa perheestä oli Kyminlinnassa vuoteen 1929 asti. Feodor-ukki kuoli Kyminlinnan sairaalassa. Katri-mummon ääni on sen sijaan jäänyt elämään, sillä hän oli itkuvirsien taitaja, jota kielen- ja kansanrunoutentutkija **E. N. Setälä** kävi tapaamassa Kyminlinnassa.

Hanneriina on käynyt SKS:n arkistossa kuuntelemaan nauhoja ja hänestä tuntuu erittäin merkittävältä, että on voinut kuunnella isoisänsä ääntä, muun muassa hänen esittämiään hääitkuja.

Sarjakuvataiteilijan työ jatkuu tehokkaana. Taiteilija-apurahan innoittamana rautoja on tulossa vaikka kuinka paljon. Esimerkiksi kirjaprojekteja on vireillä useita.

Tällä hetkellä valmistumassa on lastenkirja yhdessä kirjailija **Johanna Venhon** kanssa. Nimen **Kaksi päätä ja kahdeksan jalkaa** saanut teos kertoo maahanmuuttajapojasta, joka saa koulussa tehtäväkseen kirjoittaa riimitellyn runon suomeksi. Kirjailija **Vilja-Tuulia Huotarisen** kanssa on tekeillä jotakin lemmiin liittyvää, mutta vie-

lä ei tiedetä, tuottaako ”ihana projekti” kirjan, luennon, videon, animaation vai mitä.

– Ihan alkutekijöissään on oma kirja nimeltä **Marita Heikkisen elämä**. Se käsittelee naisen itsemääräämisoikeutta omaan kehoonsa, mutta siitä tulee myös hauska kirja. Tosi iloinen kirja!

AILA-LIISA LAURILA

Hanneriina Moisseinen

- ▶ Syntyi vuonna 1978 Joensuussa.
- ▶ Valmistui taiteen maisteriksi Aalto-yliopistosta Helsingistä 2017 ja kuvataiteilijaksi Tampereen ammattikorkeakoulusta 2001.
- ▶ Sarjakuvataiteilija, kuvataiteilija.
- ▶ Esiintyy runolaulaja Jussi Huovisen kanssa Selma Vilhusen ohjaamassa dokumenttielokuvassa *Laulu* (2014).
- ▶ Teokset: *Sen synty ja muita Vienan hävyttömiä ja hulvattomia starinoita* (2005), *Setit ja partituurit, häpeällisiä tarinoita* (2006), *Isä* (2013), *Kannas* (2016).
- ▶ Näyttelyitä noin 15 maassa.
- ▶ Yhteisnäyttely valokuvaaja Hanna Koikkalaisen kanssa Mikkelin valokuva-keskuksessa 8.2. – 9.3.2018.

VIENA SATA VUOTTA SITTEN, OSA 2

Sodan enteet lähestyivät vähitellen Vienan Karjalaa

Karjalan Heimion viime numerossa Pekka Vaara kertoi, miten Uhtualle heinäkuussa 1917 kokoontunut kansalaiskokous hyväksyi ehdotuksen autonomisesta Karjalasta. Ehdotus lähetettiin Venäjän perustuslakia säätävälle kansalliskokoukselle. Karjalan autonomiaa ajaneet uskoivat, että perustuslakikokous syrjäyttäisi bolševikkihallinnon.

Kesällä 1917 uskottiin myös, että vähemmistökansojen itsehallintokysymys ratkaistaisiin tuossa kokouksessa, jossa enemmistönä olisivat Venäjän liittovaltioksi muuttamista kannattavat puolueet.

Toisin kuitenkin kävi. Perustuslakikokouksen vaalit järjestettiin vasta lokakuun vallankumouksen jälkeen ja Venäjän moninaisista kansoista ja puolueista valitut edustajat kokoontuivat Pietarissa 18. tammikuuta 1918. Bolševikit jäivät kokouksessa vähemmistöön ja hajottivat sen asevoimalla uhkaamalla seuraavana aamuna.

Tammikuun 17. ja 27. päivinä 1918 kokoontuivat kylien edustajat jälleen Uhtualle pohtimaan Vienan tulevaa asemaa. Jälkimmäinen kokous sattui samalle päivälle kuin sisällissotaan johtaneet tapahtumat käynnistyivät Suomessa.

Suomen tilanteesta ei Uhtualla tiedetty, mutta Venäjän perustuslakia säätävän kansalliskokouksen hajottamisesta oli tieto saatu. Vienalaiset halusivat kuitenkin edelleen uskoa bolševikkien kansallisuuspolitiikkaan, olivathan he julistaneet vähemmistökansallisuuksien oikeutta irrottautua Venäjältä ja tunnustaneet Suomen itsenäisyyden.

Suomen esimerkki ja bolševikkien lupaukset kannustivat joitakin karjalaisia johtomiehiä haaveilemaan itsenäisestä Karjalan valtiosta. Päätösvalta maihin, metsiin ja luonnonrikkauksiin haluttiin pitää omissa käsissä. Uhtuan kokouksesta lähetettiin Pietariin kansankomissaarien neuvostolle kirjelmä, jossa itsenäisen Karjalan rajoja piirrettiin varsin vapaalla kädellä:

”Vienan, Arkangelin, Aunuksen ja Olonetin karjalaisista, lappalaisista ja venäläisistä osista on muodostettava oma itsenäinen valtakunta, jonka rajoina tulevat olemaan Venäjää vastaan ne rajat, jotka entisinäkin aikoina ovat rajoina olleet ja että Kuolan niemimaan tuli kuulua tähän valtakuntaan, koska se on muinaisinakin aikoina kuulunut karjalaisille, ja koska siellä vieläkin asuu pääasiallisesti karjalaisheimoisia lappalaisia ja suomalaisia.”

Myös Suomeen liittymistä kannattavia puheenvuoroja käytettiin tammikuun kokouk-

Kansalaiset, Vienan läänin karjalaiset!

Vasili Paavalinpoika Dorofejff-Vaara.

Samalla kun suunnitellaan, mitä Venäjällä asuvan Karjalan kansan on toivottava kohta pidettävältä Venäjän Perustavalla Kansalliskokoukselta ja valmistaudutaan niitä koskeviin vaaleihin, on samalla kertaa välttämättömästi ajateltava myös, kuka tulisi lämmän kansan edustajaksi tuohon kokoukseen. Monta miestä emme siihen saa, sen voimme hyvin arvata, vaikka emme tiedä-

kään, minkä perusteen mukaan tuohon kokoukseen edustajia valitaan. Vaikka alueemme on varsin suuri, on sen asukasluku kuitenkin verrattain pieni — tänä vuonna tehtyjen arvolaskujen mukaan noin 32 tuhatta henkeä, nimittäin meitä Vienan läänin karjalaisia — ja se ei ole paljoa itse oman läänimme-kään asukasluukuun verraten, läänimme, joka kokonaisuudessaan ulottuu aina Siperian rajaan saakka. Mutta yhden edustajan me toki saanemme, ja se meidän on kaikin mokomin saatava, sillä ellemme sitä ainoastaan miestä saa tuohon kokoukseen, ei kukaan puhu meidän puolestamme — se on jotenkin varmaa. Ei ainakaan meidän sydänajatustemme mukaisesti, meidän hartainten toivomustemme ja kipeiden tarpeidemme mukaan. Sillä sen miehen pitää olla meidän oma poikamme, sen pitää tuntea meidän oloamme ja elämämme. Vieras on aina vieraampi, veri on vettä sakeampi! Ja tämän miehen me kyllä saamme edustajien joukkoon varmasti, kun vain me jokainen, jokainen täysikäinen Vienan Karjalan kansalainen ajan ja hetken tullen riennämme vaalipaikalle ja kaikki yksimiel-

sesti äänestämme tätä samaa miestä edustajaksemme puheenaolevaan Venäjän Perustavaan Kansalliskokoukseen!

Kuka tuoksi mieheksi?

Kansamme on pieni sekä lisäksi vasta edistysen alkuaikalla. Monta miestä meillä ei ole tarjottavana tälle paikalle. Sen miehen täytyy samalla tuntea muunkin Venäjän oloja, olla selvillä erityisesti sen viimeaikaisesta kehityksestä, osata täydellisesti sen kieltä j. n. e.

Me muutamamme Vienan karjalaiset ja meidän kansamme meidän edistystämme ajava „Karjalan Sivistysseura“ olemme ajatelleet tällaiseksi henkilöksi juuri äskettäin sotapalveluksesta vapaaksi päässyttä vienankarjalaisista talonpojanpoikaa, sotaväenkirjuria

Vasili Paavalinpoika Dorofejff-Vaaraa,

joka oltuun viisi vuotta sotapalveluksessa nyt niinkuin luoja lähettämänä on päässyt takaisin kansansa keskuuteen sen hyväksi läheisesti vaikuttamaan. Hän on syntynyt Uhtuassa ja on parhaassa miehuuden iässä, 27 vuoden vanha. Hän on varma kansanmielinen ja tuntee hyvin kansansa tarpeet. Hän on ollut kaikissa aikaisemmissa kansankielisissä edistyspuuhissamme mukana. Hän taitaa hyvin oman kielimme sekä suullisesti että kirjallisesti. Pitkät ajat on hän ollut kansallisten asiainne ajajan Paavo Ahavan luona Kuusamossa, hänen läheisenä apulaisenaan.

Mutta toisaalta tuntee hän erinomaisesti Venäjän oloinkin. Sitähän todistaa jo hänen viimeinen toimensa, pitkäaikainen olo tärkeässä tehtävässä sotaväessä. Sitä ennen on hän käynyt läpi venäläisen opettajaseminaarin, missä hän on saavuttanut kaiken tämän laitoksen antaman oppi- ja tietomäärän, täydellisen ja tietopuolisen venäjän-

Karjalan Sivistysseura pyrki auttamaan vienalaisen Vasili Dorofejff-Vaaran valintaa Venäjän perustuslakia säätävään kansalliskokoukseen levittämällä tätä vaalimainosta, joka lienee ollut lajissaan ensimmäinen Vienan Karjalassa.

Vienan nuoret miehet joutuivat maailmansotaan Venäjän armeijassa. Vallankumousvuonna 1917 armeija oli hajoamistilassa ja myös vialaiset sotilaat palailivat kotikyliin. Kuvassa sotamiehet Vladimir Aheinen ja Heikki Törhönen, jotka lienevät käyneet valokuvassa palveluksen alkuvaiheessa Pietarissa.

sisä ja sen suuntaisia kirjoituksia ilmestyi Suomessa. Karjalan asian voimallinen ajaja **Paavo Ahava** näyttää jo tuossa vaiheessa olleen Karjalan Suomeen liittämisen kannalla. Hänen tiedetään eräiden muiden Karjalan Sivistysseurassa aktiivisesti toimineiden henkilöiden kanssa kiertäneen Vienassa levittämässä heimoaattetta.

Myös Suomen puolella Itä-Karjalan asemaa puitiin vuodenvaihteen tienoilla. Maassa oli vielä 70 000 venäläistä sotilasta, joten keskusteluja käytiin pienissä piireissä. Niissä lausuttiin ääneen ajatus Karjalan liittamisestä Suomeen. Asialla olivat Suomeen kotoutuneet itäkarjalaiset kauppiat ja suomalaiset heimoaktivistit.

Asiaa puitiin Vaasaan asettuneen senaatin ja Karjalan Sivistysseuran johtomiesten kokouksessa 20. tammikuuta. Paikalla olivat **Aleksei Mitro** ja **Timo Manner**, joiden voi olettaa jo tuolloin kannattaneen

liittämistä, vaikka sitä ei vielä voitu asettaa Sivistysseuran viralliseksi tavoitteeksi.

Myös Helsingissä vallan kaapannut punainen kansanvaltuuskunta pyrki saamaan Itä-Karjalan ja Petsamon liitetyksi Suomeen. Rajakysymykset olivat esillä Suomen ja Venäjän punaisten hallitusten välisissä rauhanneuvotteluissa helmikuussa.

Valkoisen päämajan käsityksen mukaan punaiset pyrkivät käyttämään Itä-Karjalan kysymystä hyväkseen julistaen, että valkoiset eivät pystyisi koskaan saamaan Itä-Karjalaa Suomelle, mutta punaiset pystyivät. Tätä torjumaan laati valkoisten esikunta päiväkäskyn, jonka eversti **Hannes Ignatius** luki ylipäällikön nimissä 23. helmikuuta Karjalankannaksella Antrean asemalla.

Tässä kuuluisassa ”miekkavalassa” **Mannerheim** julisti miten ”*Leninin hallitus petollisesti ja katalasti hän koettaa nyt, otaa kansaamme ja hieroo sen takia*

kauppaa Suomen kapinoitsijain kanssa, luvaten heille Vienan Karjalan, jota hänen punainen armeijansa hävittää ja ryöstää. Meidän ei tarvitse ottaa armonlahjana sitä maata, joka jo veren siteillä kuuluu meille, ja minä vannon suomalaisen talonpoika-armeijan nimessä, etten pane miekkaani tuppeen, ennen kuin viimeinen Leninin soturi ja huligaani on karkotettu niin hyvin Suomesta kuin Vienan Karjalastakin.”

Mannerheimin päiväkäskyssä on tulkittu julistetun, että valkoisen armeijan tavoitteena oli liittää Viena ja muu Itä-Karjala Suomeen. Kysymys lienee ollut enemmänkin punaisten solmimaan rauhansopimukseen perustuvan propagandan torjumisesta. Oli Mannerheimin tarkoitus mikä tahansa, tulkitsivat Suur-Suomi-aktivistit sen tarkoittavan sotilaallisia toimia Itä-Karjalan valloittamiseksi.

Myös punaisen vallan kipinä puhallettiin tulta Itä-Karjalassa. Valta Petroskoissa ja useissa Muurmännin radan asutuskeskuksissa siirtyi vuoden 1918 alkupuolella bolševikeille ja heidän liittolaisilleen.

Vallan vaihto tapahtui paikallisten neuvostojen kokouksissa väkivallan uhan leijuessa kokousten yllä. Petroskoin kaupungin ja tykkitehtaan neuvostojen valtaus tapahtui samaan aikaan, kun bolševikit hajottivat perustuslakia säättävän kansalliskokouksen Pietarissa.

Pohjois-Suomessa valkoiset etenivät Lapin ja Koillismaan kuntiin ja heidän edellään pakeni punakaarteihin ja työväenyhdistyksiin osallistuneita miehiä itärajan yli. Miesjoukkoja pakeni Inarin kautta Murmanskiin.

Kuolajärvelle eli nykyiseen Sallaan kehrääntyi 300–400 miestä, jotka pakenivat Knäsöön ja Kantalahteen. Kainuusta ylitti rajan satoja miehiä välttääkseen valkoisen armeijan kutsuntoja. Pakenijoiden mukana tuli työväenliikkeen aktivisteja, jotka ryhtyivät puuhaamaan neuvostojen ja punakaartien perustamista.

Vienankarjalaiset nuoret miehet olivat maailmansodan rintamalla omaksuneet vallankumouksaatteita ja ajatuksen pienten kansojen itsemääräämisoikeudesta. Näinä aatteineen sotilaat palasivat kotikyliin. Sotilaat olivat vuosia taistelleet Saksaa vastaan, eikä heidän ajatuksiinsa lainkaan sopinut liittyminen Suomeen, joka koettiin Saksan liittolaiseksi.

Rintamalta palanneilla sotilailta tuli olemaan suuri merkitys alkaneen vuoden tapahtumissa Vienan salokylissä.

Jelettijärven eläjie kučuttih spuassunmyöjiksi: otettih ta myötih oprasa sussietakyläh.

Sohjananšuulaiset paikatut kesselit šeläššäh käveltih.

Totkumarat, sogiet kondiet vain šulkkupaikkakaklat?

Joka kylällä oli oma korkonimi, takana voijah olla nimettävien ruokatavat, ruatohommat ta pakinantapa.

Kyllä ne rahvaš šuatettih šuutkie ta kielen pohattoja varoja käyttä varšinki sussietalla korkonimijä antuas'sa. Ka niin tiijätkö šie, mistä tulet ta ketä oikein olet nuapurin čupušta kaččuon? No lähtekä liikkehellä vaikka Vienan pohjasešta.

Kuntijärveläiset oltih šaviheinät, niätšen šavini oli še heijän mua. Jelettijärven eläjie kučuttih spuassunmyöjiksi: otettih ta myötih oprasa sussietakyläh. Vuarakylöveh šulkkupaikat kaklašša mahtavina käveltih, šiitä ni nimi – šulkkupaikkakaklat. Kiestinkieš oltih skuupat ta šiitä ”hyväštä” šuatih nimekšeh jouhenkatkuajat. Sohjananšuulaiset paikatut kesselit šeläššäh käveltih. Kokkošalmen eläjie kiušattih tervalahvanoiksi, tottane tervua lašettih äijälti.

Joka kylällä oli oma korkonimi, ei šiinä paššannun oikein šiäntyö. Tämänmoisie nimijä oli tapana antaa kuin venäläisien kešen, niin ni suomalaisien ta karjalaisien. Nuapuri-sussieta aina näyttäv vähän eris-

kummalliselta, nakrettavua ta irvisseltävyä löytyy yllinkyllin kačo.

Petroskoilaisie mintäh lienöy šanottih ’koiranšyöjiksi’ (< ven. боскоеды, боска ’koira’) ta koko Karjalan rahvaš oltih ’vejenhörppijät’ (< ven. водохлёбы). Helsingiläiset ollah herrat ta heitukat, ka vot koko Helsingin pitäjän eläjät šuatih nuapuriloitah kakšikielisen liikanimen vellinahmijat, vellingsupare.

Kylien korkonimien takana voijah olla nimettävien ruokatavat ta ruatohommat, sussietan kummallini pakinantapa tahikka čuutonmoini vuatetuš, šamoin minih šukupolvelta toisella šiirtyjä vesselä starinaki voit tulla nuapurin liikanimen aihiekši. Nykyjäš šuau rikeneh kuulla: olet šitä, mitä šyöt. Juohatuš on tietäväini tervehelliseh šyöntäh. No mitäš še sussieta armaš šyöpi?

Vuokkiniemeläisien mieleštä uhtuoilaiset ollah kičut ta kičumarat (kiču ’kiukuašša paissettu ta kuivattu nakris’) ta Haikoľan rahvaš kučutah mainittavua

Šulkkupaikkakakla! Vuarakylöveh šulkkupaikat kaklašša mahtavina käveltih, šiitä ni nimi – šulkkupaikkakaklat.

uhtuoeha hautamaroiksi (hauta ’hauvottu nakris ta hi tahi potakka’). Šuvannon kylöveh tunnettih niisi kičumarat-nimellä. Kičuziksi nimitettih ni Kevättämärven eläjie, ka paikallisešša murtehešša kiču tarkottau ’pienä kalua; kiukuašša kuivattuo kalua’. Šuigärveläiset-mämmimarat ei rasittu kačo kalua šyvvvä, kaupaksi šitä šiäššettih, ka vot mämmi oli köyhän jokapäivän šyömisenä. Puatenen eläjät ollah huttumarat, niisi kalua ei ollun kuulemma joka verolla. Piizmalahen, Nokeukšen ta Puatenen Sellin kylövehä tunnettih korkonimellä totkumarat, hyö niätšen köyhättäh kalan-totkuja šyötih.

Šamaten Seesjärven ympärillä oljissa

Petroskoilaisie šanottih 'koiranšyöjiksi' (< ven. боскоеды, боска 'koira') ta koko Karjalan rahvaš oltih 'vejenhöppijät' (< ven. водохлёбы).

Kičuziksi nimitettih Kevättämärven eläjie, ka paikallisešša murtehešša kiču tarkoittau 'pientä kalua; kiukuašša kuivattuu kalua'.

kylissä pohjosemmašša eläjie karjalaisie tiijettih kiušata *Lapin totkumaroiksi*. Pirttilakšieš ta jo mainittu Piizmalakšieš oltih *makšalillit* (lilli 'kalanrašva'), šentäh, kun šyötih äijän matikan maksua ta rašvua. Šitä lillie tahi kalanrašvua vuokkiniemäläiset kučuttih tupen voitimekši: ollouko täššä yhtevyttä Vuokkiniemen *tupenkolahuttajat* -nimeh? Valasjokelaiset oltih tuaš *kuorehmarat*, *Laitašalmieš – kiiskimarat* ta Jyvyälähen eläjät tunnettih liikanimellä *höttikupit* (hötti 'pikku kala'). Kaikki nämä iellä mainitut šyömiset kerrotah nimettävän ei ylen pohatašta elokšešta, arkihista šyömistä piti šyvvä kun rašvasempah ei ollun varua.

Pakinantapa ta murtehien erot hyvin rikeneh oltih korkonimien aihiena. Näin, jyškyjärveläiset šanottih Puanajärven eläjie *seukkuloiksi* šentäh, kun hyö 'šässätettih' eikä 'šäššätetty' kuin sussieta (Jyškyjärveššä šeukku on šuhu š-llä ta Puanajärveššä on terävällä s-llä: šeukku – seukku). Salmi-

laiset ta suojärveläiset oltih *nengozet*, vrt. nenga 'tämmöni, tuommoni'. Kuren kylän eläjät kiušattih Strahvilan rahvašta *mömlilöiksi*, tottaše hyö paistih toiseh luatuh, mömmötettih.

Yhellä ta šamalla kylällä šuatto olla monta korkonimie. Videlen Suurimägi-nimisen kylän nimitykšie oltih *maidopuzun ambujat* (puzu 'tuohešta luajittu aštie') ta mäen *avvoirinnat*. Suurenmäen eri agojen tahi kylänpäijän eläjie kurruttih *Alagen avvoisuut* da *Ylägen varoit*. Oli varoita, oli ni kontieta ta čakkua.

Sammatuksen korkonimenä oli *šogiet kondiet*, *Impilahen – hukanhäpäisijät* ta *piäskysset*, kiisjokelaisie truasitettih nimellä *pitkänenät* 'šiäkšet'. Kuittizen oltih *Kuittizen koirat* 'kovaiäniset' ta *vilunkylyn kylbijät*. Aunuksen Sellin hierulaizien niäritändynimet ollah *pitkänkaššalin kandajat* ta *šlöpöimahat* (šlöpöi 'sammakko'). Šanakši iče anukselazet ollah *linnan avvoisuut* 'tyhmä, nahjus'.

Šulat sussieta, šuattau šanuo kaunehešti karjalaini. Onnako iellä esitetty nimitäntä ei ole kovuan lempie. Mistä tämä korkonimiperinneh oikein kertou? Kuin ne nimet on šynnytty ta missä tilantehissa niitä käytettih? Onko še nyt ihan pal'pašta irvihuvie vain mitä? Venäläistä ta suomalaista nuapurihuumorie šekä nimijä, missä še kuvaštuu, on tutkittu. Sussietan truasianta, irvotanta tahi niäritändy on globaliini ilmivö. Ois täššä näijen karjalaisienki haukuntanimien kera ruatamista. Kielen pohasvuo ta väkie.

Tupenkolahuttajien mailta šyntysin oliaja ta nykyjä *Joensuun jokeltajien* mailta eläjie

Sanastoa

šuuotkie – laskea leikkiä, pilailia
 sussieta – naapuri
 korkonimi, niäritändynimi, haukuntanimi
 – kölli, pilkkanimi
 čuppu – nurkka; kulma; tienoo
 spuassu – jumala
 oprasa – ikoni
 šulkkupaikka – silkkihuivi
 skuuppa – saita, kitsas
 kesseli, kaššali – tuohikontti
 palahvana – väljä takki
 čuutonmoini – outo, kummallinen
 mara – maha
 minih – jokin
 rikeneh – usein
 vero – ateria
 arkihini šyömini – paastoruoka
 mömmöttyä – möristä, mumista
 varoi – varis
 čakka – sääski
 kirguo – kutsua, nimittää
 truasittua – härnätä
 šula – ystävällinen, lempeä
 onnako – kai; tuskinpa; mutta
 pohasvo – rikkaus
 väki – voima

Lisjä luvettavua

Karlova, Olga. (2006). "Vuokkiniemi – Löpöšieni, Pirttilakši – yksi, kakši...". Vuokkiniemäläinen henkilön- ja paikan-nimistö. – Tupenkolahuttajien mailta. Vuokkiniemen esihistoriasta toiseen maailmasotaan. Toim. Kai Paajaste. Gummeruksen Kirjapaino Oy, Jyväskylä. 2006. S. 88–111.
Karlova, Olga (2014) Kollektivnyje prozvišä žitelej karelskih dereven'. Voprosy onomastiki. № 1 (16). ISSN 1994-2400. S. 75-83. [http://onomastics.ru/sites/default/files/VO_2014_1\(16\)/Karlova.pdf](http://onomastics.ru/sites/default/files/VO_2014_1(16)/Karlova.pdf)
Mäkinen, Kirsti. (2007). Lollot ja kollot: Suomalaista naapurihuumoria. Helsinki: Otava.
Perttu, P. (1980). Vesiperän pakinoita. Petroskoi.
Räisänen, Alpo (1982). Kainuun murteiden ja nimistön opas. Kajaani.
Virtaranta, Pertti (1976). Karjalaisia sananlaskuja ja arvoituksia. Helsinki: Suomalais-ugrilainen Seura.
Vorontsova, J. B. (2011). Slovar' kollektivnykh prozviščh [a Dictionary of collective nicknames]. Moscow: ast-Press kniga. Kirjuttajan kenttäainehistot. V. 1999–2015.

OLGA KARLOVA

Arkkipiispa Leo siirtyi Helsinkiin

Monet muutokset uudistavat Suomen ortodoksista kirkkoa tänä vuonna.

Suomen ortodoksikirkko elää monien muutosten aikaa. Arkkipiispan istuin siirtyi vuoden alussa Kuopiosta Helsinkiin ja lisää järjestelyjä on tulossa. **Arkkipiispa Leo** kertoo, että tavoitteena on tehostaa kirkon toimintaa ja taloutta.

Arkkipiispa Leo ottaa *Karjalan Heimon* vastaan Helsingin Liisankadulla sijaitsevassa Helsingin ja koko Suomen arkkipiispan toimistossa, sipulitornisen talon ylimmässä kerroksessa. Ratikoiden jyrinä ei ylös asti kuulu eikä aurinko sokaise silmiä, sillä tammikuinen aamu on harmaa. Aamukahvi piristää.

Arkkipiispa Leo valittiin Karjalan ja koko Suomen arkkipiispaksi lokakuussa 2001. Hän laskee aloittaneensa 17. vuoden arkkipiispana ja sanoo, ettei paikoilla sinänsä ole nykymaailmassa enää niin suurta väliä. Silti oli parempi siirtyä Savon sydäimestä maan pääkaupungin ytimeen ja muuttaa titteli Helsingin ja koko Suomen arkkipiispaksi.

– Kuopion ja Helsingin väli on tullut lennettyä satoja kertoja edestakaisin. Onnistui se niinkin, mutta nyt onnistuu vielä paremmin. Muutos ei koske vain arkkipiispanistuinta vaan koko kirkon hallintoa, hän sanoo.

Julkisuudessa on kerrottu, että siirto tarvittiin, koska ortodoksien väestön painopiste on siirtynyt Savo-Karjalasta pääkaupunkiseudulle. Helsingin hiippakunnan alueella asuu noin 34 000 ortodoksia ja Helsingin seurakuntaan kuuluu noin 20 000 jäsentä. Esimerkiksi Oulun hiippakunnan Vaasasta Nuorgamiin ulottuvalla alueella asuu noin 6 000 ortodoksia ja Kuopion ja Karjalan hiippakunnassa noin 20 000.

Ortodoksien määrä on kasvanut pääkaupunkiseudulla useastakin syystä. Ortodoksiperheiden lapset ovat muuttaneet etelään, ulkomailta on tullut ortodoksi-maahanmuuttajia ja jotkut luterilaisetkin ovat vaihtaneet kirkkokuntaa.

Seurakuntalaisten lisäksi Helsingissä ovat lähellä useat virastot ja laitokset, joihin tulee asiaa tämän tästä. Esimerkiksi lainsäädäntöasiat vaativat käyntejä Eduskunnassa. Hallitus, eduskuntaryhmät ja ministeriöt kaipaavat yhteydenpitoa. Arkkipiispan kuuluu osallistua myös erilaisiin ekumeenisiin tilaisuuksiin, kuten vaikkapa valtiopäivien avajaisiin.

Lisää muutoksia tulee sitten, kun esimerkiksi hiippakuntarajoja tarkistetaan. Arkkipiispa huomauttaa, että hänen tittelistään poistunut Karjala säilyy jatkossa hiippakunnan nimessä. Kuopion ja Karjalan hiippakunnan piispa valitaan ensi marraskuussa pidettävässä kirkolliskokouksessa. Ortodoksien kirkon muutokset seuraavat ja heijastavat koko suomalaisen yhteiskunnan muutosta. Tarkoitus on esimerkiksi yhdistää yhteen useita seurakuntia Karjalan hiippakunnassa.

Arkkipiispan mukaan ajan haasteet tuntuvat kovina taloushaasteina. Kymmenen vuotta kestäneen laman jälkeen kirkon talous ei tunnu kohenevan ainakaan siihen tahtiin kuin talouskasvun sanotaan kiihtyvän. Rahat on jaettava entistä viisaammin.

– Niukkuudessa on toki eletty ennenkin, mutta toivon, ettei aina tarvitsisi mennä taloudellisesti vaikeampaan suuntaan, vaan joskus helpottaisi.

Arkkipiispa Leo on pannut merkille yhteiskunnan ilmapiirin muutoksen. Eriarvoistuminen ja kirkkokielteisyys ovat olleet kasvussa. Taloudellisen eriarvoistumisen hän arvelee johtavan piittaamattomuuteen kirkon kunnioittamista arvoista.

– Jopa lasten kastaminen on vähentynyt suomalaisessa yhteiskunnassa eräänlaisen muoti-ilmiön tavoin. Mitä tapahtuu luterilaisessa kirkossa, heijastuu meihinkin. Lisäksi tämä kielteisyys näkyy uskonnon opettamisen vastustamisena kouluissa. Olemme muiden uskontokuntien kanssa vahvana rintamana uskonnon opetuksen puolesta. Mukana ovat esimerkiksi katoli-

Arkkipiispanistuinten siirto Kuopiosta Helsinkiin toi Arkkipiispa Leon työpaikan Liisankadun toimistoon. Matkat Savon ja pääkaupungin välillä eivät kuitenkaan ole loppuneet.

nen kirkko, juutalainen seurakunta ja muslimit. Evankelis-luterilainen kirkko on ollut tässä asiassa turhan välinpitämätön.

Maahanmuutto muun muassa Itä-Euroopan maista on antanut positiivisen ruiskeen ortodoksikirkolle. Arkkipiispa

ei ummista silmiään siltä, että sopeutumisvaikeuksia tähän kansainvälistymiseen voi ihmisten kesken paikoin olla. Hänestä tuntuu kuitenkin, että eri ryhmät ovat jo tottuneet toisiinsa. Hän toivoo maahanmuuttajia lisää mukaan myös kirkon hallintoon.

– Suhteellisesti ottaen olemme monimuotoinen kirkko, omista lähtökohdistamme perinteisiä arvoja korostava. Emme häpeä eri kulttuureita vaan arvostamme niitä. Koltat ovat meillä olleet aina muka-

na, ja he toimivat omalla kielellään. Nyt on myös karjalankielinen liturgia saatu valmiiksi. Lisäksi meillä on venäjänkielinen osa, romanialainen ja kreikkalainen yhteisö sekä serbiryhmä ja muitakin arvokkaita kulttuurisia ryhmiä.

Kenenkään ei enää nykyaikana pidä pakkota itseään unohtamaan kieltään, kulttuuriaan tai juuriaan. Karjalaisilla on tästä oma kokemuksensa.

– Karjalan kielen ja kulttuurin hyväksi

ei ole näiden rajojen sisällä koskaan ennen tehty niin paljon työtä kuin nyt. Vuonna 2009 karjalan kielelle tuli status, joka on yksi asia. Muita ovat esimerkiksi yliopisto-professori, radiouutiset ja erityisen runsas karjalankielinen kirjallisuus.

Utteraa karjalan kielen puolustajaa hieman harmittaa, että uutislähetystä lyhennettiin kolmesta minuutista kahteen minuuttiin, kun sitä olisi pitänyt päinvastoin pidentää.

Hän uskoo, että karjalankielisten ohjelmien tekijöitä kyllä riittää ja toivoo, että Ylen Puheradio voisi ottaa ohjelmistoonsa lisää karjalankielistä sisältöä.

Karjalaisjuurisia kansalaisia on Suomessa kaikkiaan jo noin miljoona. Arkkipiispa Leo luottaa siihen, että yhä useammat sellaiset, joille oma tausta ei ole ollut niin tärkeä, kiinnostuvat siitä. Hän toivoo, että omia vaihdettuja karjalaisia sukunimiä otettaisiin takaisin.

– Meillä on kaksoisidentiteetti samoin kuin on kaksoiskansalaisuuksia. Suomalainen yhteiskunta ajatteli sopeuttaa karjalaiset niin, että he häviävät. Osa meistä on sopeutunut, mutta karjalaisuuden säilyttäminen on tiettyä sopeutumattomuutta. Emme ole sulautuneet muihin suomalaisiin.

Arkkipiispa iloitsee siitä, että suosituimmat suomalaiset ruuat, ruisleipä, karjalanpaisti ja karjalanpiirakat, ovat myös keskeisiä karjalaisen keittiön ruokia.

Suomen ja Venäjän ortodoksisirkkojen välisiä suhteita arkkipiispa pitää hyvinä. Hänen mukaansa Laatokalla sijaitsevan Vanhan Valamon veljestölle ja tutkijoille on annettu Suomen arkistoista niin paljon tietoja kuin he ovat halunneet. Presidentti **Vladimir Putin** kiitteli alkuvuodesta pitämässään puheessa Suomea Valamon aarteiden säilyttämisestä.

– On kysely, onko Venäjä vaatinut kirkon aarteita itselleen. Presidentti Putinin äskettäiset sanat voi tulkita niinkin, että asia on loppuun käsitelty. Venäjä ei ole vaatinut eikä tule vaatimaan meiltä mitään, eikä Venäjän valtiolla enempää kuin kirkollakaan ole perusteita mihinkään vaatimuksiin.

Arkkipiispa Leo sanoo elävänsä hetkessä menneitä miettimättä ja tulevaa murehtimatta vakavasti ja vahvasti tämän päivän haasteisiin keskittyen. Hän täyttää kesäkuussa pyöreät 70 vuotta, mutta kiistää haaveilevansa eläkepäivistä. Aikaa riittää nytkin niin työhön kuin vaikkapa runojen kirjoittamiseen ja liturgisten tekstien kääntämiseen.

AILA-LIISA LAURILA
Teksti ja kuva

NIKOLAI SPIRIDONOVIN KUVAT, LAURI SAIRILAN VALOKUVAKOELMA

Sankarihautajaiset Korpiselän kirkolla.

Korpiselän kirkko jäi rajalle rappeutumaan

Osittain jo romahtanut Korpiselän ortodoksinen Pyhän Nikolaoksen kirkko täyttää 120 vuotta tänä vuonna.

Rajakarjalaisen Korpiselän kylämaisemaan on piirtynyt miltei ikonisen kuvan maalaava, kylän keskellä jo 120 vuoden ajan seisonut ortodoksinen kirkko. Venäjän puolen rajavyöhykkeelle jääneen kirkon torni ja osa seinistä tervehtii tulijaa osin umpeen kasvaneessa maisemassa.

Korpiselän kirkko rakennettiin kyläläisten uhrautuvalla tuella. Erityisen merkittävä oli kirkkoväärti **Saveli Koivusen** ja hänen vaimonsa **Marian** osuus. He lahjoittivat vuoden 1896 alussa uuden kir-

kon rakentamista varten kirjatietojen mukaan 25 000 markkaa, lehtitietojen mukaan 26 000 markkaa.

Lisäksi Korpiselän seurakunta oli päättänyt vuonna 1896 kerätä uuden kirkon rakentamiseksi viitenä vuonna kunnan veroäyrin mukana 50 penniä kultakin veroäyriä, sekä niiltä, jotka eivät ole äyritettyjä, 50 penniä kultakin mieshenkilöltä.

Kirkon suunnitteli arkkitehti **V. I. Baranjeff**.

Tosin *Korpiselkä*-kirjassa todetaan, ettei piirtäjistä ole tietoa, vaan on luultavaa, että Ortodoksinen kirkon hiippakuntahal-

litus toimitti Viipurista uuden kirkon piirustukset.

Sanomalehdet *Päivälehti* ja *Laatokka* uutisoivat senaatin vahvistaneen Korpiselän uuden kirkon piirustukset ja kustannusarvion lokakuussa 1896. Kirkon sijaintipaikaksi suunniteltiin vanhan, vuonna 1789 valmistuneen vanhan kirkon vasempaa puolta.

Vuoden 1897 keväällä jouduttiin käsittelemään valitus. Korpiselän piirin kruununimismies **Karl Bäcklund** oli tehnyt virkakirjeellään valituksen heti joulukuussa. Se koski uuden kirkon rakennuspaikkaa. Valitus oli osoitettu Viipurin läänin kuvernööriille. Kuvernöörinä toimi tuolloin **Johan Axel Gripenberg**.

Valitus lienee hylätty, sillä rakentamishanke jatkui. Kirvesmiehiä etsittiin ilmoituksella maaliskuun lopussa. Hieman myö-

LEA TAJAKKA

Korpiselän kirkon etutorni nykyisin. Kirkkoa korjattiin 1930-luvulla sekä sisältä että ulkoa. Ilmeisesti tällöin fasadiin lisättiin pieniä puukoristeita.

hemmin haettiin lisää timpureita, koska ”on saapunut vähänlaisesti taitavia”. Uuden kirkon peruskivi laskettiin keväällä 1897.

Kirkon paikka vihittiin maaliskuussa 1897. *Karjalatar*-lehti kertoo, että heti liturgian päätyttyä piti kirkkoherra **Nikolai Spiridonow** puheen. Sen jälkeen mentiin juhla-kulkueessa rakennuspaikalle, missä

toimitettiin ”tawanmukainen vihkiminen”, mutta kyyneliäkin nähtiin joidenkin silmäkulmissa.

Lehdissä kuulutettiin jälleen puuseppiä, niin ovien kuin ikkunoidenkin tekoon. Hakijoilta vaadittiin todistukset tai muut takuut työn kelvollisesta suorittamisesta. Vuoden 1897 marraskuussa senaatti vaa-

tii selvitystä pappilan metsän tilasta, sillä seurakunta oli anonut lupaa ottaa puuta metsästä kirkon rakentamista varten.

Suurimman kellon kirkkoon lahjoitti **Jefim Kanninen**. Kirkon ikonit tilattiin Valamon luostarista ja irtaimistoa lahjoitti rouva **Elisabeth Moldakov**.

Kirkko valmistui syksyllä 1898. *Aamun Koitto* -lehti kertoi, kuinka Korpiselän seurakuntalaiset valmistautuivat viettämään harvinaista hengellistä juhlaansa ja saivat tietää, että heidän korkea-arvoinen ylipaimenensa tulee toimittamaan uuden kirkon vihkimisen.

Arkkkipiispa **Antoni** saapui tuomiorovasti **M. Kasanskin** kanssa Korpiselkään. Juhlaan oli kutsuttu myös Korpiselässä virassa olleita pappeja. Kaikki kutsutut eivät olleet päässeet, mutta paikalla oli muita pappeja maakunnasta sekä ”Walamon luostarista vähäinen laulukunta”.

Saveli Koivunen oli tullut arkkkipiispaa vastaan ja kutsunut häntä sekä muita saapuneita vieraita kotiinsa. *Aamun Koitto* kirjoittaa seuraavasti:

”Wanhus tuli puolisoineen talon weräjille arwokasta wierasta vastaan ja liikutetuin mielin kiitti häntä siitä, että hän saapui hänen tupaansa. Päiwällisen aikana arkkkipiispa lausui mielihyvänsä sen johdosta, että Jumala auttoi heidän kaikkien nähdä Herran huoneen, jonka walmistumista warsinkin wanhukset oliwat suurella kaiholla odottaneet. Kirkkoherra Spiridonow puheessaan kiitti arkkkipiispaa siitä, että hän, katsomatta matkan suuria waiwoja kolkon syyskelin aikana, saapui itse kirkkoa vihkimään.” (AK, 1898.)

Lauantaina 22. lokakuuta toimitettiin illalla vigilia. Varsinainen vihkimistoimitus pidettiin seuraavana aamuna, minkä jälkeen oli vuorossa liturgiapalvelus. Täysi kirkollinen kuunteli hartaana valamolaisien vieraiden laulua, opettaja **J. Tereskan** johdolla kootun tilapäisen kuoron kirkko-veisuja suomeksi sekä arkkkipiispan puhetta. Lopuksi arkkkipiispa siunasi väen ja antoi jokaiselle pyhien Sergein ja Hermannin veljeskunnan kirjasen Opetusta kansalle II, yhteensä toistatuhatta kappaletta.

Jumalanpalveluksen päätyttyä arkkkipiispa kutsui esiin Saveli ja Maria Koivusen ja siunasi heitä Pietarista tuodulla Vapahtajan kuvalla. Arkkkipiispa toivoi, että kuva olisi Koivusen pariskunnan kodissa niin kauan kuin he elävät, mutta annettaisiin heidän kuolemansa jälkeen kirkkoon.

Aamun Koitossa kerrotaan vuonna 1900

LEA TAJAKKA

Saveli Koivusen kuolinnuutisen yhteydessä hänen lahjoittaneen kirkolle myös kirkon kalustoa.

Kirkko ei saanut olla pitkään rauhassa. Siihen kohdistui varkausyritys syyskuussa 1905. *Itä-Karjala*-lehti kertoo, että lähellä asuva lukkari **Karpin** huomasi yrityksen ja hankki kylältä apua. Joukko piiritti varkaan kirkkoon, ja rosvo joutui antautumaan. Mies oli mennyt sisään kupolin ikkunasta särkien ensin ikkunan ja sitten vintin luukun. Aluksi hän sanoi olevansa Kymistä, sitten Hämeestä.

Arkkipiispa Sergei vieraili Korpiselässä helmikuussa 1908. Hän toimitti suomenkielisen jumalanpalveluksen. Opetuspuheessaan hän kehotti seurakuntalaisia pysymään oikeassa ortodoksisen kirkon opissa. Saarna oli venäjänkielinen, mutta se tulkattiin suomeksi.

Vuonna 1915 Raja-Karjalaa kiersi piispa **Serafim**. Korpiselässä hän toimitti iltajumalanpalveluksen sekä liturgiapalveluksen. Lisäksi piispa kuulusteli kansakoulun oppilaita. Jumalanpalvelukset kerrotaan toimitetun suomenkielellä ”jota piispaakin näyttää osaavan jo sen verran, että kykenee käsikirjan mukaan ottamaan osaa suomenkieliseen jumalanpalveluksen toimitamiseen”.

Salama oli sytyttänyt kirkon heinäkuussa 1916. Kellonsoittaja ja kyläläiset huomasivat tulta kirkon lattian alla. Hätkellojen avulla saatiin sammutusväki kokoontumaan paikalle.

Kirkkoa korjattiin 1930-luvulla sekä sisältä että ulkoa. Ilmeisesti tällöin fasadiin lisättiin pieniä puukoristeita. Korpiselkäläiset ovat olleet oman kirkkonsa huolehtijoita. Tiistaiseura on kustantanut myöhemmin kunnostustöitä, mm. lattioiden, ovien, ikkunoiden ja uunien maalausta sekä hankkinut kirkkoon ovelta alttariin ulottuvan leveän maton.

Jatkosodan vetäytymisvaiheessa Korpiselän kirkon kellot evakuoitiin. Kirkon ja viraston irtaimisto siirrettiin aluksi Pohjois-Karjalan Öllölään. Vuonna 1950 tehdyn listauksen mukaan Korpiselän seurakunnasta saatiin evakuoitua 255 esinettä.

Esineitä tai tekstiilejä on ainakin Hoilolan ortodoksisessa kirkossa Joensuussa, mm. suurin kirkonkello on siellä, sekä Kiuruvedellä, Karjalahden ekumeenisessa keskuksessa Haapajärvellä, Pielavedellä, Sotkamossa, Siilinjärvellä, Lapinjärvellä, Iisalmen Evakkokeskuksessa, Nurmeksessa,

Nykyisin kirkon ristikeskiön kupolitorni on romahtaneena, katto alkoi pettää 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä.

LEA TAJAKAN VALOKUVAKOELMA

Hautajaiset Korpiselän kirkossa.

LEA TAJAKKA

livo Härkönen on joskus päässyt katselemaan Korpiselkää kirkon tapulista.

Varkaudessa, Kajaanissa ja Rautalammilla. Muun muassa Korpiselän suitsutusastia on kuulunut Lieksan pyhän Elian kirkon kirkkokalustoon.

Ortodoksisen kirkkomuseon amanuenssi **Henna Hietanen** kertoo, että Kuopiossa Riisa-museon kokoelmissa on Korpiselästä vain muutamia ikoneita, mutta tekstiilejä hieman enemmän.

– Evakuointitilanteet olivat moninaisia, joten emme pysty sijoittamaan kaikkia esineitä tiettyyn kirkkoon tai rukoushuoneeseen. Usein lähdetietona on vain ”Korpiselkä”. Pyhyden portaita -kokoelmanäytelyssä on esillä Pyhien ikoni, joka löytyi sattumalta vuonna 1953 Kuopiosta ortodoksisen kirkon puurakennuksen halkokellarista. Pakkauksessa luki ”Korpiselästä”.

LEA TAJAKKA

Korpiselän kirkko 120 vuotta

- ▶ Korpiselkä sijaitsee nykyisen Joensuun Tuupovaaran ja Ilomantsin läheisyydessä luovutetulla alueella.
- ▶ Suomen puolelle jäi pitäjän osa, ns. Tynkä-Korpiselkä, nyt osa Joensuuuta.
- ▶ Korpiselän ortodoksinen seurakunta itsenäinen vuodesta 1777 lähtien.
- ▶ Pyhän Nikolaoksen kirkko valmistui vuonna 1898.
- ▶ Kirkon yleiskorkeus 8 m, keskikukopin korkeus 17,5 m, kellotorni 38,5 m.
- ▶ Sijainti Venäjän puolen rajavyöhykkeellä.
- ▶ Kirkon takaosa romahtanut 2000-luvun alussa.

Ristisaatot perinteenä jo yli 25 vuotta

Jokakesäisen ristisaaton vaeltajat ovat käyneet Korpiselän kirkon luona veisujen ja muisteloiden kera 1990-luvun alusta lähtien. Ristisaatto on tarkoitus suunnata jälleen 120-vuotisjuhluvuo- den kesällä Korpiselkään. Ristisaattoihin on ollut kasvava kiinnostus jo usean vuoden ajan ja osallistujalistat tulevat täyteen varhain.

– Korpiselän pitäjäseura käy talkoil- la raivaamassa Kokkarin ja Korpiselän hautausmaata ja niittämässä kirkon ympäristön, kertoo ristisaattoja järjestävän pitäjäseuran puheenjohtaja **Jaako Jeskanen**.

Ristisaatto tehdään yhteistyössä Joensuun ortodoksisen seurakunnan kanssa. Mukana on myös Pohjois-Karja- lan sekä Suojärven rajavartiosto. Kirkko sijaitsee vain parin kilometrin päässä Suomen rajasta.

– Rajavartiostojen hyvät suhteet ja myönteinen asenne ristisaattoja kohtaan on tehnyt ristisaatot mahdolliseksi. Ensi kesän ristisaatto on 7.–8. elokuuta, mikäli lupa saadaan, Jeskanen kertoo.

Ristisaaton varrella saattue pysähtyy aterioimaan ja levähtämään kirkon pi- hassa sekä pitämään muistopalveluksen sankarihaudalla.

LEA TAJAKKA

Ekologini vuosi 2017 toi äijän mukavua Piäjärvellä

Loppu vuosi 2017. Millä hän meilä jäi mie- leh? Ensiksi sillä, jotta koko Venäjällä hän oli ilmoitettu Ekologivuotena. Meijän yhteiskunnallini järještö Vienan Virta, kum- pani toimiu jo vuvvešta 2010, lisäsi tämän vuvven tulokših merkittävän ošan.

Šaimma loppuh šuate meijän Piäjär- vi-kyllän Tuhkapatunan putoukšen puhis- tamisen. Tämä työ alko jo vuotena 2011 ta jatku 2016–2017 vuošina ta oli laitettu juuri talkootöillä, kumpaset oli järještän entini kyläläinen ta nykyjäh elijä Petros- koissa, meijän Vienan Virran šeuran pe- ruštaja **Marija Kundozerova**.

Monet häntä tunnetah Maikki Kunti- järvenä, karjalan kielen tutkijana ta puo- luštajana. Marija kirjutti projektin, millä šaimma rahoitukšen Villi luonto -šäätioštä. Niillä rahoilla oli pantu kuntoh putoukšen alue, rakennettu nuotio, polttopuijen aitta, lehtimaja, vešša ta murtopönttö. Lisäkši oli lašettu pitkošpuut joven myöte märkih paikkoih ta merkitty ekopolku.

Oli löytyyn lähellä hete, vesi kumpaseš- ta oli tutkittu Petroskoissa ta tovissettu juotavakši.

Nyt piäjärväläisillä ta i turistoille tuli hy- vä lepopaikka, missä voit nauttia puhasta luontoa, a koululaiset ekologisešta kerhoš- ta oman opettajan **Marina Kirilinan** ke- ra ašetettih informaatiotaulut mečän elu- koista, kumpasie nyt voit tutkia kaikilla.

Šuuren informaatiotaulun ašetettima jo kešällä tien varrella. Sielä on tietoja patunan alueen istorijašta. Tievot kaikissa tauluissa on kirjutettu karjalan ta venäjän kielellä. Meijän šeura on rahoittan näijen taulujen painamista, ta on luvan pityä huolta pa- tunan alueešta ta meilä apuna ollah mai- nitut kerholaiset.

Tuhkapatunan alueella oli 26. pakkais- kuuta šuuri tapahtuma, missä Louhen pii- rin ekologinopettajat ta ekologikerhohen ošallistujat pijettih Ekologisen vuvven piätöš- tapahtuma. Sen vetäjänä oli jo mai- nittu Marina Kirilina.

Kaikin käveltih ekologipolkua myöte tutuštumah luontoa, siitä nuotion ympäri keräytynehet kerrottih omista vaikutelmis- ta, šyötih lihahuttuo, juotih meččäšäijjy, muisseltih tämän alueen kunnoštajie. Mei- jän šeuran aktivistitki (**Tatjana Kovalen- ko, Tatjana Anikeeva, Lidija ta Oksana Logutova**) oltih siinäki apuna, niin kuin ni Tuhkapatunan talkootöissä.

Viime kešänä oli meilä vielä yksi mu- kava aloite. Šamat šeuran aktivistit ottauv- vuttih ta järješettih kunnoštamistalkoo- työt Piäjärven alueella, laštentarhan luona – issuttettih syreneita ta muita penšahie ta lisäksi erilaisie kukkie, mihi vois ajatella? – vanhah veneheh!

ANNI VLASOVA

Tuhkapatunan alueella oli 26. pakkaiskuuta šuuri tapahtuma, missä Louhen piirin ekologinopettajat ta ekologikerhohen ošallistujat pijettih Ekologisen vuvven piätöš- tapahtuma. Kaikin käveltih ekologipolkua myöte tutuštumah luontoa, siitä nuotion ympäri keräytynehet kerrottih omista vaikutelmista.

KARJALAN SIVISTYSSEURAN SAMPO-TIETOKANTA

Kallion talon 300 vuotta vanha aitta Pirttilahdessa.

ASMO KALLIO

Vuoden 1782 laskennasta selviää, että Pirttilahti oli uudiskylä. Nykyisin kylä herää eloon kesäpuuasniekan aikaan. Smöt kyn talo on yhä paikoillaan.

Caj Bremer kuvasi savusaunaa lämmittämässä

SUKUTUTKIMUS

Pirttilahden asukkaat tulivat lähikylistä ja Suomesta

Pirttilahti oli aikoinaan oikea kylä, mutta nykyisin rantatöyräällä näkyy vain joitakin ajan syömiä rakennelmia. Vuoden 1782 väestölaskennassa kerrotaan, että Pirttilahti oli uudiskylä.

Täysin varmaa vuosilukua ei kylän perustamiselle ole, mutta viimeistään tuohon laskentaan merkittiin kaikki kylän asukkaat.

Edellinen laskenta eli revisio tehtiin vuosina 1762–1763. Tästä voi päätellä, että en-

olleen Elsa Kallion Pirttilahdessa vuonna 1979. Kuva on kirjasta *Takaisin Karjalaan* (2016).

simmäiset asukkaat tulivat kylään näiden kahden laskennan välisenä aikana. Asukkaat, jotka muuttivat eri lähikylistä Pirttilahteen, olivat merkittyinä lähtökylissään vuosien 1762–1763 laskennassa, mutta eivät enää vuonna 1782. Voidaan siis varovaisesti päätellä kylän olevan vähintään 235 vuotta vanha.

Tämä juttu kertoo kylän **perustajasuviista ja heidän taustoistaan**.

Ivanov

Vuonna 1782 Pirttilahdessa asusti kaksi Ivanov-nimistä miestä. Nimi oli patronyymi heille, joiden isä on Ivan. Näistä miehistä jatkuivat Ivanovien suvut Pirttilahdessa. En ole pystynyt käytettävissäni olevista lähdemateriaaleista löytämään näille miehille keskinäistä sukulaisuutta.

Toinen miehistä oli **Anton Ivanov**, joka syntyi vuonna 1749. Hän muutti kylään Vuokkiniemestä niihin aikoihin, kun kylä sai alkunsa. Antonin sukujuuret alkavat Vuokkiniemessä **Ioann eli Ivan Amosovista**, joka oli syntynyt vuonna 1695. Tämän pidemmälle en tämän suvun juuria ole pystynyt vakuuttavasti lähteistä todentamaan. Amosov viittaa Amos-nimiseen isään, mutta yhtään sopivaa Amos-nimistä ei Vuokkiniemen revisioista vuosilta 1726 tai 1745 löydy.

Vuonna 1678 Vuokkiniemessä asui **Amos Afanasjev Tortshejev**, jolle tuolloin on mainittu vain 10-vuotias poika **Stepan** – syntynyt noin vuonna 1668. Tämän mukaan isän, Amosin, syntymäajaksi voisi varovaisesti laskea 1650-lukua, tai ehkä hieman varhaisempaa aikaa.

Tämä Amos lienee kuitenkin hieman liian vanha ollakseen Ioann Amosovin isä. Toki kaikki on mahdollista. Kummastusta herättää, miksi he löytyvät vasta vuosien 1762–1763 revisiosta. Muuttivatko he jostain muualta Vuokkiniemeen?

Anton Ivanov avioitui Paanajärven pogostan Pessararin (Pežusozero) kylästä kotoisin olleen **Stepanida Anikievan** kanssa. Heille syntyivät pojat **Mihheij** (1767) ja **Evseij** (1768).

Vuonna 1793 Antonin perheessä ei enää mainita Mihheitä. Sen sijaan mainitaan Antonin miniä **Ustenia**, mitä ilmeisimmin Mihhein leski, ja tämän kolme tytärtä.

Evseij avioitui **Stepanida**-nimisen naisen kanssa. Heille syntyi ainakin kaksi poi-

kaa **Terenteij** (1796) sekä **Efrem** (1797). Efremen jälkeläiset on kirjattu Ivanov-sukunimisiksi Pirttilahteen vuosien 1834–1850 laskennassa, samoin kuin vuoden 1900 rippikirjassa.

Löytönen - Ivanov - Antipin

Pirttilahden Antipinien perimätiedoissa kerrotaan, että heidän sukunsa on lähtöisin Vuonnisesta. Perimätieto pitää tässä tapauksessa paikkansa. Nimittäin vuosien 1762–1763 revisiossa kerrotaan, että **Kirill Ivanov** (syntynyt vuonna 1729) muutti Vuonnisesta Keynäsjärvelle noin vuonna 1754. Hän oli jo tuolloin avioitunut jyvälahtelaisen **Ksenja Larionovan** kanssa.

Oletan, että Ksenja olisi Jyvälahden **Torvisia**. Parille syntyivät pojat **Semjon** (sn. 1748, kn. 1797 Pirttilahdessa), **Feodor** (1750), **Efremij** (1775) ja **Ivan** (1807) sekä tyttäret **Matrona** (1751), **Feodora** (1753), **Juliana** (1756) ja **Ksenja** (1761).

Myös tämä perhe muutti Keynäsjärveltä Pirttilahteen samoihin aikoihin kuin muut tässä artikkelissa mainitut suvut.

Professori **Matti Pöllä** on kirjoittanut, että Löytönen-suku asui jo vuonna 1786 Pirttilahdessa. Sukunimi Löytönen on perimätiedon mukaan Ivanovien suvun vanha sukunimi, joka on jäänyt pois käytöstä. Löytösen suvun Pöllä arvelee saapuneen Vianaan Suomen Karjalasta.

Ivanovien suvun alkua löytyy siis Vuonnisesta, mistä suku kulkeutui Keynäsjärven kautta Pirttilahteen. Se, mistä suku tuli Vuonniseen, ei ole luotettavasti todistettavissa. Yksi tapa asian varmistamiseksi voisi olla, että joku Löytölän suvun miehistä teettäisi y-dna-testin, josta voisi saada osviittaa suvun alkuperästä.

Kirillin tytär Matrona avioitui Kivijärven kylään **Egor Ivanov Lesoselle** ja Juliaana lähikylään Ponkalahteen **Sava Markov Kieleväiselle**. Semen-pojan vaimoksi löytyi Uhtualta **Feodosja Vasiljeva**, jota arvelen **Pällisen** sukuun kuuluneeksi. Feodor otti vaimon vuokkiniemäläisestä **Feodosja Stepanovasta**. Samoin teki veli Efremij, jolle vaimoksi tuli vuokkiniemäläinen **Agafia Amosova**.

Efremij Kirillov sai pojat **Filip** (1799) ja **Artemeij** (1818). He löytyvät Ivanov-sukunimisinä Pirttilahdesta 1800-luvun puolivälissä, samoin kuin Efremij Kirillovin veljen Ivanin pojat **Potap** ja **Petr**.

Semjon Kirillov sai pojat **Trofim** (1775), **Egor** (1782), **Kornil** (1786). Kornilin ja Trofimin jälkeläiset on kirjattu Pirttilahteen

Emäntä leipoo pirttilahtelaisessa tuvassa.

KARJALAN SIVISTYSSEURAN SAMPO-TIETOKANTA

Taipaleen Kalinit ovat alkuaan Suomesta eli silloisesta Ruotsista ja Pirttilahteen he muuttivat Vuokkiniemestä. Kuvassa Taipaleen talo.

1800-luvun puolivälissä **Antipin**-nimisiksi. Tämän sukunimen alkua en ole saanut selvitettyä. Ehkä Kirill Ivanovin esi-isä oli joku Antip-niminen mies?

Vuokkiniemen laskennassa vuodelta 1678 mainitaan **Timofeij Antipin**, mutta hän lienee liian vanha Kirillin isäksi. Tutkija **Denis Kuzminin** mukaan suvun epävirallinen nimi olisi Ollikainen. Sen

taustalla voi olla miehen etunimi Aljeg tai Alekseij. Aljeg-, Alekseij-, Antip-nimistä miestä ei lähteistä kuitenkaan löydy esi-isäksi.

Kallijev - Kallio

Okku Kallio (n. 1833–1929) oli kertonut perimätietona pojantyttarelleen **Iro Kalliolle**, että lappalaisten lähdettyä Pirttilah-

desta tulivat Kaliset, kaksi veljestä, joista toinen eli kylässä nimellä *Kylä-Kalini* ja toinen Taipaleessa nimellä *Taipaleen Kalini*.

Toisen perimätiedon mukaan vuosisatoja aiemmin kaksi Kallisen veljestä tuli Vianaan poroilla Perä-Pohjolasta. Vanhemman veljen nimi oli **Tapivo** ja hän rakensi mökkinsä Taivallahden perukalle. Tapivolla oli mukana myös vaimo. Lähellä raivattu uudismaa sai nimekseen Tapivonkaski. Nuorempi veli oli valinnut majapaikakseen pari virstaa Taipaleesta kaakon suuntaan sijaitsevan lahdenperän.

Taipaleen Kalinit

Taipaleen Kalinit ovat alkuaan Suomesta ja muuttivat Pirttilahteen Vuokkiniemestä. Kantaisä oli **Nikifor Kalinin** (1731–1779), joka saapui noin vuonna 1744 tai 1745 Vian Karjalaan Suomen alueelta, silloisesta Ruotsista. Hän asui vuonna 1754 Kivijärven kylässä ja vuonna 1763 Vuokkiniemessä. Nikiforin vaimo oli Kenttijärvestä **Ilja Zamatajevin** tytär **Ustenia** (sn. 1732).

Perheeseen syntyi yhdeksän lasta: **Jakov** (1748), **Irina** (1754), **Alekseij** (1756), **Solomonja** (1758), **Agafia** (1761), **Ivan** (1763), **Konstantin** (1764), **Leonteij** (1766) sekä **Anisim** (1773). Nikiforin kuoltua Vuokkiniemessä vuonna 1779 leski Ustenia Iljanova muutti lapsineen Pirttilahteen.

Nikiforin lapset avioituivat seuraavasti: Irina meni miehelle Keynäsjärvelle **Ivan Lavrentjev Lipkinille**, Aleksei otti vaimonsa **Pelagia Andrejevan** Kostamuksesta, Jakovin vaimo oli **Ksenja Kirillova** ja Ivan nai Jelettijärveltä **Matrona Semenovan**.

Nikifor Kalinin jälkeläisiin kuulunut tietäjä **Risto Tapionkaski** (s. 24.12.1869 Pirttilahdessa) oli alkuperäiseltä nimeltään **Grigorij Nikolaev Kallijev eli** karjalaisittain Riiko Kallio. Riiko vaihtoi nimensä Suomessa vuonna 1920 Tapionkaskeksi, mitä ilmeisimmin entisen asuinpaikkansa mukaan.

Riikoa kutsuttiin myös Smötkyn Riikoksi. Professori Matti Pöllä on kirjoittanut, että tämä Smötky-liikanimi voisi liittyä Kainuussa asuneeseen Seppäsen sukuun. (*Smed* tarkoittaa ruotsiksi seppää – eli liikanimi liittyisi ammattiin).

Aino Tervasovan mielestä Smötky on tullut venäjän sanasta *smjotka*. Se tarkoittaa nopeäälyisyyttä sekä hoksaavaisuutta. Tietäjäuukkohenan täytyi olla nopeäälyisiä. Lisäksi on Smötkystä teoria, jonka mukaan se olisi pilkkanimi, joka olisi annettu tuntemattomalle esi-isälle laiskuudesta eli smötkistelystä.

KARJALAN SIVISTYSSEURAN SAMPO-TIETOKANTA

Wasili Löytölä kuuluu sukuun, joka asui tiettävästi jo vuonna 1786 Pirttilahdessa.

Nykyajan sukututkimuksen avuksi erinomaiseksi työkaluksi todettu dna-testi kertoo väistämättömästi kieltään.

Kainuun Seppäsen suvusta on tehty vuonna 2014 y-dna-testi, jonka mukaan isälinjainen esi-isä on **Pietari Pietarinpoika Seppänen** (syntynyt vuonna 1625). Hän tuli Hyrynsalmelle Sulkavalta noin vuonna 1645. Myös Riikon serkun Egor Timofejev Kallijevin pojanpojasta on tehty vuonna 2014 y-dna-testi. Se osoittaa, etteivät he ole isälinjaisesti samaa sukua, eivät edes tuhansien vuosien takaa.

Kallijevien hyvin kaukaisia isälinjaisia juuria voi etsiä Savosta, mutta niitä ei kannata etsiä Seppäsen suvusta.

Kylä-Kalinit

Arvelen, että Kylä-Kalinit saattoivat olla Kallijev-sukuaisia. Heidän sukujuurensa alkavat Vuokkiniemessä vuonna 1726 asuneesta **Pavel Fedotovista** (1699–1764 Vuokkiniemessä). Hänen poikansa **Vonifanteij** (sn. 1730) muutti mitä ilmeisimmin Pirttilahteen lähes samoihin aikoihin kuin Nikifor Kalinin leski poikineen.

Vonifanteij kuitenkin menehtyi jo vuonna 1781 Pirttilahdessa. Vonifanteijn vaimo oli vuokkiniemäläinen **Ofimia Rodionova**, jonka arvelen kuuluneen vuokkiniemäläiseen vanhaan **Remsujevien** sukuun. He ehtivät saada ainakin kaksi poikaa, **Petrin** (sn. 1754) ja **Mihheijn** (sn. 1762). Petri otti vaimokseen **Avdotja Nikiforovan** Paanajärven pogostan Pessarinn kylästä. Mihheij

jäi ilmeisesti naimattomaksi ja kuoli Pirttilahdessa vuonna 1810.

Petrille ja Avdotjalle syntyi ainakin yksi poika, **Nikifor**, jolle puolestaan noin vuonna 1801 syntyi Pirttilahdessa poika **Matfeij**. Tämä Matfeij Nikiforov on kirjattu Pirttilahden revisioon 1834–1850 Kallijev-nimellä.

Perimätieto kertoo, että Pirttilahteen tuli kaksi Kalisen veljestä. Tämä ei taida ihan täysin pitää arkistolähdetietojen valossa paikkaansa.

Pavel Fedotovilla oli kyllä veli **Stepan Fedotov**, mutta lähteiden mukaan hän ei koskaan asunut Pirttilahdessa. Hän jäi Vuokkiniemeen ja hänen jälkeläisiään ovat Vuokkiniemessä mm. **Andronov-** ja **Danilov-**sukuun kuuluvat.

Myöskään en ole löytänyt mistään vahvistavaa sukulaisuutta Nikifor Kalinille ja Pavel Fedotoville. Pavel ja Stepan Fedotoville ei ole missään annettu mainintaa Ruotsista tulosta.

Olen myös yrittänyt etsiä sukulaisuutta Nikiforiin näiden miesten vaimojen kautta – olisivatko miehet tulleet mahdollisesti Kallijevien taloon vävyiksi? – Mutta sellaista todistetta en ole löytänyt. Tällä hetkellä jää siis arvoitukseksi näiden miesten sukulaisuus.

Pirttilahden kylässä asui vuonna 1900 yhteensä 14 perhettä Kallijeveja. Näyttäisi kuitenkin siltä, että Matfeij Nikiforov Kallijev ei jättänyt perillisiä, joten suurin osa Pirttilahden Kallijeveista on Nikifor Kalinin jälkeläisiä.

1800-luvulla tulleita

Vielä muutama sana eräästä myöhemmin Pirttilahteen muuttaneesta suvusta. Garmujevit tulivat kylään noin 1830-luvulla Vuokkiniemestä. Näin kerrotaan vuosien 1834–1850 Pirttilahden laskennassa. Heitä oli kaksi veljestä, **Pavel Grigorjev Garmujev** (sn. 1805) ja **Afanasij Grigorjev Garmujev** (sn. 1803).

Vuonna 1900 Pirttilahdessa asui kolme perhettä Garmujeveja, jotka olivat näiden miesten jälkeläisiä. Afanasia kutsuttiin myös **Juurikka Ohvoksi** Garmujevien asuinpaikan Pirttilahden Juurikkansalmen mukaan. Useat heistä saivat korkonimekseen Juurikka.

SARI HEIMONEN
Sukututkija

Juttu ja sen lähteet löytyvät osoitteesta: <https://vuokkiniemiseura.wordpress.com/sukututkimus/pirttilahden-uudiskylan-asukkaat-olivat-suomen-ta-ja-lahikylista/>

Tunnettu Karjalan tutkija ja puolestapuhuja Heikki Kirkinen

Professori emeritus Heikki Kirkinen menehtyi pitkällisen sairauden uuvuttamana Joensuussa tiistaina 9.1.2018. Hän oli syntynyt Joensuun lähellä Outokummun Kuusjärvellä vanhaan ortodoksisukuun 22.9.1927, joten kuollessaan hän oli kunnioitettavassa 90 vuoden iässä.

Vaatimattomissa oloissa varttunut Kirkinen kirjoitti ylioppilaaksi 22-vuotiaana Joensuussa. Tie vei Helsingin yliopistoon, josta hän valmistui filosofian kandidaatiksi nopeasti, vuonna 1952. Pääaineena oli yleinen historia.

Sitten seurasivat vuodet työelämässä, jotka olivat toimenaloiltaan niin monisärmäisiä, ettei moni olisi niistä selviytynyt.

Kirkinen toimi muun muassa lähes koko 1950-luvun Suomen ortodoksisen pappis-seminaarin lehtorina. Filosofian tohtorin väitöskirja hyväksyttiin vuonna 1961 Helsingin yliopistossa, minkä jälkeen seurasi muun muassa toimikausi Suomen Akatemian nuorempana tutkijana.

Vuonna 1966 alkoi neljän vuoden jakso Pariisissa arvostetussa Sorbonnen yliopistossa Suomen kielen, kirjallisuuden ja kulttuurin vierailevan professorin virassa. Tähän aikaan, kesällä 1968 yliopistossa ja muutenkin Ranskassa, puhkesi yhteiskunnallinen kuohunta, jonka hillitseminen kesti kotvan. Väkivaltaiset tapahtumat jättivät Kirkiseen vahvan vaikutuksen. Niin monesti hän muisteli pelottavaa hulinaa

ja kiitteli sitä, ettei Suomessa – niin kuin Joensuun yliopistossa – noustu missään vaiheessa tuollaiseen kapinaan katukivet ja rengasraudat astaloina.

Itä-Suomen ja Joensuun kannalta merkityksellistä oli, että heti vuonna 1970 Pariisista palattuaan Heikki Kirkinen nimettiin aivan tuoreen ja kehitysvaiheessa olleen Joensuun korkeakoulun historian, erityisesti yleisen historian professoriksi. Hän hoiti tehtävää aluksi virkaa tekevänä ja sitten vakinaisena vuodet 1971–1990. Korkeakoulun rehtori Kirkisestä tuli heti väliaikaisesti vuosiksi 1971–1975 ja vakinaiseksi vuosiksi 1976–1981.

Nämä vuodet olivat huikeaa kehityksen

JOHANNA VILJAKAINEN/STT INFO KUVA

Professori emeritus Heikki Kirkinen käytti ensimmäisenä suomalaisena historiantutkijana erittäin laajasti venäläisiä arkistolähteitä, joihin hän pohjasi omat vahvat näkemyksensä.

aikaa Joensuun ”kampuksella”. Sortavalan Kymölän kansakoulunopettajaseminaarin vähäinen jatke alkoi paisua todelliseksi tieteelliseksi oppilaitokseksi, johon perustettiin uusia laitoksia ja virkoja sekä rakennettiin rykelmä punatiilisiä rakennuksia kaupungin länsilaidalle. Kirkisen rehtorikaudella opiskelijoiden luku kasvoi kymmenkertaiseksi, yli 3 000 henkeen.

Kehitysponnistelu oli kuitenkin alituisesti hankalaa kuin kivireen vetäminen. Vastassa olivat Helsingin ministeriöt, suurten yliopistojen edustajat ja jopa Kuopion korkeakoulu. Kaikki toittivat, kuinka turhaa harvaan asutulle maan syrjäkulmalle oli tällainen investointi. Mistä riittäisi opiskelijoita ja kelpollisia opettajia? Kirkinen ajoi asiaansa kuitenkin äärimmäisellä sinnikkyydellä ja suurella tahdonvoimalla. Hän kertoi, miten monet kokoukset etelässä olivat suoraa huutoa ja mekastamista. Kirkinen toimi ponnekkaasti Joensuun korkeakoulun neuvottelukunnan puheenjohtajana vuosina 1972–1986.

Viimeinen Heikki Kirkisen ajama hanke Joensuun yliopiston kehittämiseksi oli ortodoksisen teologian laitoksen perustaminen, joka toteutui vuonna 1988. Hänen tavoitteensa oli jo kauan ollut nostaa ortodoksinen pappiskoulutus yliopistotasolle, mutta vastustajia tälläkin pyrkiyksellä riitti.

Kirkinen ajoi intohimoisesti opiskelumahdollisuuksien tarjoamista lähietäisyydellä syrjäalueiden nuorisolle. Siinä heijastuivat hänen omat nuoruuden kokemuksensa.

Samalla hän muisti teroittaa meille pöljimmillekin oppilaistaan, kuinka kova tahto vei läpi vaikka harmaan kiven. Toinen Heikki Kirkisen näky oli se, että Joensuun yliopisto vaikuttaisi myönteisesti ja kehittävästi sijaintiympäristöönsä. Tämä toisesti tapahtui. Syrjäinen pikkukaupunki sai väkeä lisää, työpaikkoja ja kansainvälistyi huikeasti.

Karjalan ja karjalaisten itseymmärryksen kannalta merkityksellistä oli, että Kirkinen uudisti useissa tutkimuksissaan perinpohjaisesti Karjalan historian kuvaa. Hän korosti alueen varhaista kristillistymistä ja karjalaisten omaa merkitystä, kun aiemmin oli hoettu suurin piirtein kaiken olleen läntistä vaikutusta. Kirkinen käytti ensimmäisenä hyvin laajasti venäläisiä arkistolähteitä, joihin hän pohjasi näkemyksensä. Hänen keskeisimmät teoksensa tästä aihepiiristä olivat *Karjala idän kulttuuripiirissä*, *Karjala idän ja lännen välissä I-II*, *Pohjois-Karjalan kalevalaisen perinteen juuret* ja osuus kokoomateoksessa *Karjalan kansan historia*.

Kirkisen kaikki tutkimustulokset eivät vanhan koulukunnan Karjala-tutkijoita miellyttäneet ja käytiin kuumaksikin nousseita kiistoja. Edelleen monet tutkijat esimerkiksi näkevät hänen ajoittaneen

Valamon luostarin synnyin yli 200 vuotta liian aikaiseen ajankohtaan, 1100-luvulle. Kirkinen puolusti tulkintojaan periksi antamatta, jopa inttamällä ja kävelykepillä lattiaan paukuttamalla.

Heikki Kirkinen oli tutkijana harvinaisen laaja-alainen ja hän ylitti tieteenalojen raja-aitoja epäröimättä. Ranskankielinen väitöskirja käsitteli mekanistista ihmiskäsitystä Ranskassa. Skaala ulottui lisäksi koulutus- ja aluepoliittisiin tutkimuksiin sekä historianfilosofiaa koskeviin esityksiin. Hän oli innokas keskustelija, joka esiintyi usein radiossa ja televisiossa samoin kuin lehtien yleisöosastojen palstoilla. Aktiivisuus jatkui pitkään eläkkeelle jäämisen jälkeenkin.

Kirkinen palkittiin useilla suomalaisilla ja ranskalaisilla kunniamerkeillä sekä huomionosoituksilla. Voi mainita, että hän sai vuonna 1995 Valtion tiedonjulkistamispalkinnon yhdessä **Pekka Nevalaisen** ja **Hannes Sihvon** kanssa teoksesta *Karjalan kansan historia*. Vuonna 1997 Aleksis Kiven seura myönsi hänelle Eskon puumerkin. Näitä kahta huomionosoitusta Kirkinen tuntui erityisesti arvostavan.

Ne, jotka Heikki Kirkinen otti kaverikseen, muistavat hänet huumorintajuisena ja rehevänä renessanssihahmona. Iloinen nauru ja sutkaukset sinkoilivat. Kirkinen harrasti musiikkia ja monissa enemmän tai vähemmän akateemisissa tilaisuuksissa hän ryhtyi vetämään yhteislaulua. Toinen rakas harrastus oli kalastus, etenkin verkoilla pyydystäminen.

Liioittelematta voi todeta, että Heikki Kirkinen teki vähintään kolmen miehen työt tutkijana, yliopistomiehenä ja alueellisenä vaikuttajana.

PEKKA NEVALAINEN
Heikki Kirkisen oppilas ja työtoveri

Kuusamossa syntynyt Kyllikki Riekkä kasvoi pakolaisperheessä

Kyllikki Riekkä syntyi Kuusamossa maaliskuussa 1945 ja kuoli tammikuussa 2018.

Kyllikin vanhemmat olivat Kuusamoon rajan takaa saapuneita Vienan pakolaisia. Avioliiton solmittuaan he olivat 1920-luvulla ottaneet käyttöön suomalaisen sukunimen **Kovala**. Isä oli palvellut Suomen armeijassa jatkosodan aikana synnyinseudullaan Vienan Karjalassa ja toiminut siellä sotilaille ruuan hankinnasta vastaavana metsästäjänä.

Sodan jälkeen Kovalan perhe sai haltuunsa Kantokylässä sijaitsevan Pöckelöniemen tilan. Kotipalsta sijaitsi Kuusamojärven Kulasrannalla, metsä- ja niitypalsat muutamia kilometrejä siitä pohjoiseen, Pöyliöjärven kupeella.

Sodan tuhoilta säilyneessä Pöckelöniemen asuinrakennuksessa oli pirtti ja kaksi pientä, edellisten asukkaiden jäljiltä hirsikehikolle jäänyttä kamaria, joista toinen toimi pitkään maito huoneena. Täällä Kyllikki aloitti elämänsä isänsä **Simon** ja äitinsä **Iitan** huomassa. Heillä oli entuudestaan yhdeksäntoista ikäinen poika, isovelji **Oskari**. Pari vuotta Kyllikin jälkeen syntyi kuopuksena **Osmo**.

Heti sodan jälkeen samoissa tiloissa asui lisäksi kaksi järven vastarannalta tullutta ennestään tuttua perhettä, joiden kodit sota oli tuhonnut. Lapsuudenkodista Kyllikille jäi paljon mieluisia muistoja, joista

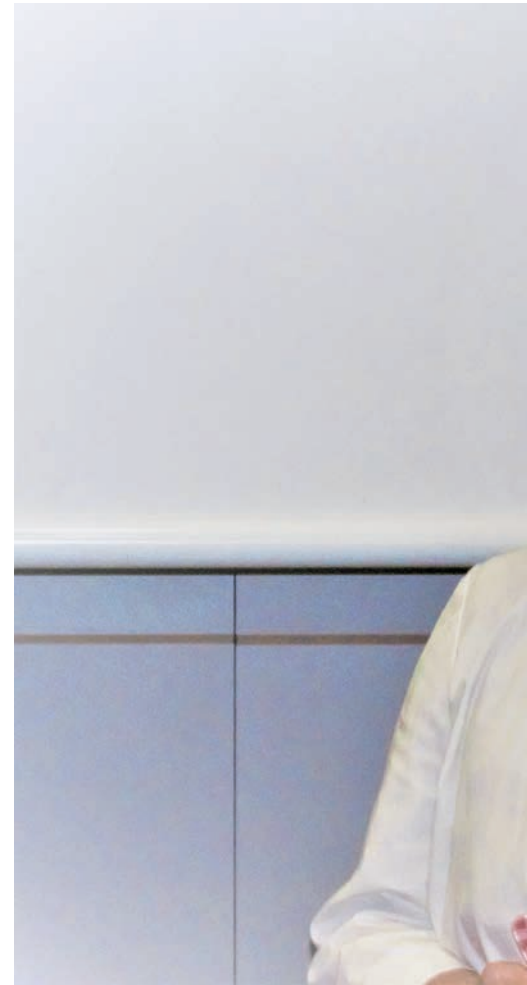
näiden muistosanojen kirjoittajalla oli tilaisuus kirjata ylös muutamia välähdyksiä.

Sodanjälkeiset vuodet toivat mukanaan Kovalan perheelle vähittäistä vaurastumista ja tulevaisuudenuskoa. Navetassa ammui 3–4 lypsävän lehmän karja. Oli myös hevonen ja muutaman pään lammaskatras, välillä jokunen kanakin.

Iso osa toimeentulosta saatiin ympäröivästä luonnosta. Marjamaat sijaitsivat aivan pihamaan vieressä, samoin kalavedet ja riistamaat. Isä hallitsi kalastuksen ja jopa ansapyyntin kantaen kierroksiltaan syksyisin kotiin suuria taakkoja metsälintuja. Näin Kyllikki muisteli lapsuusvuosiensa runsaan puolen vuosisadan takaa.

Kermasta, voista ja sipuleista saatiin rahallista tuloa, samoin marjanmyynnistä, suolatuista muikuista ja mädistä, talvella mateen mädistä ja maksasta. Vienalaista sukua olevat tutut autoilijat **Homanen** ja **Hilippälä** veivät usein isän pyytämää kalaa Kuusamon ulkopuolelle, missä siitä sai paremman hinnan.

Kyllikki osallistui varhaislapsuudestaan alkaen karjanhoitoon ja muihin talon töihin. Muistoissa ovat monet niitymatkat puolenkymmentä kilometriä kotoa sijaitsevalle Ryttisuolle, missä heinien säilytystä varten oli kolme latoa. Mieleen jäivät myös ladoissa tapahtuneet yöpymiset sekä helteisinä kesäpäivinä tapahtuneet kotiinpaluut.

Kyllikki Riekkä kertoi omasta elämästään ja vienankarjalaisten vanhempiensa siirtymisestä Suomeen Tie Vianaan -symposiumissa Kuusamossa syyskesällä 2016.

Useinkin raskaan heinänteon jälkeen piti heti ryhtyä umpiväsyneenä kastelemaan sipulimaata navetan takana.

Kyllikille uskottiin jo varhain vastuullisia toimia. Hänen muistivihkojaan on säilynyt lapsuudenkodin ulkovarastossa. Niissä on huolellisella käsialalla tehtyjä muistiinpanoja karjan ruokinnasta, maitomääristä ja muista karjatalouden tärkeistä asioista. Tarkat merkinnät kertovat nuoren tytön ahkeruudesta ja vastuullisesta paneutumisesta työhönsä.

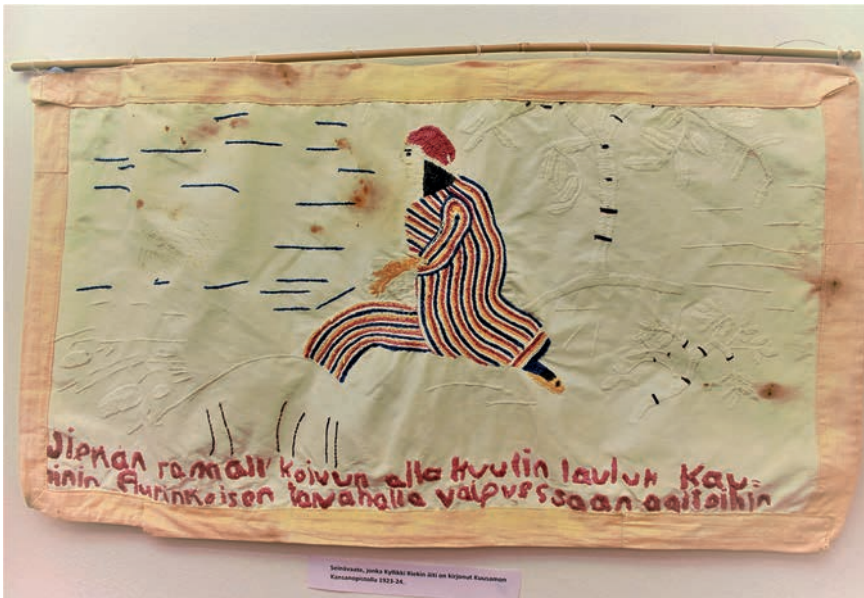
Simo-isän ollessa savotoilla tai muissa töissä kodin ulkopuolella Kyllikki joutui tekemään myös perinteisiä miesten töitä. Sellaisia olivat heinähakumatkat hevosella. Ajomatkaa umpihangessa tuli kymmenisen kilometriä. Tehtäviin kuului myös kuorman lastaaminen ja purku sekä hevosen valjastaminen ja muut huoltotoimet.

Kyllikki oli säännöllisesti airollisena isänsä verkkomatkoilla. Muikut pyydettiin enimmäkseen parinkymmenen mi-

AILA-LIISA LAURILA

AILA-LIISA LAURILA

Kyllikki Riekin äiti valmisti huoneentaulun ollessaan Suomeen saapumisensa jälkeen Kuusamon kansanopistossa opiskelemissa vuosina 1922–1923.

nuutin soutumatkan päässä sijaitsevasta syvänteestä. ”Isä ei koskaan hermostunut tai moittinut minua”, muisteli Kyllikki näitä isän kanssa kahden vietettyjä hetkiä. Hän neuvoi lempeästi ja asiallisesti, jos soutaja

ei osannut toimia aivan oikein.

Vuoteen 1956 saakka Kyllikki kävi koulua Törmäsenvaaralla, mistä hänelle jäi mieluisia muistoja eritoten äidillisestä opettajasta **Kyllikki Laineesta**. Hän saat-

toi huonolla säällä ottaa Kyllikin kotiinsa yöksi, jos kuuden kilometrin kotimatka umpihangessa hiihtäen tuntui vaikealta.

Kun vakituiset autokyydit aloitettiin kirkolle, Kyllikki siirtyi sinne kouluun, aluksi Kaikkosen pirttiin ja sitten Nilon koululle sen valmistuttua vuonna 1957.

Vienankarjalaisten vanhempien lapsena Kyllikillä oli lapsuudessaan luonnolliset yhteydet heidän kieleensä ja kulttuuriinsa. ”Isä ja äiti käyttivät kotioiloissa vienan kieltä ja pitivät yllä lapsena oppimiaan tapoja. Koulunkäynnin ja muun ympäristön vaikutuksesta kasvoinkin kyllä enemmän kuusamolaiseksi”, Kyllikki arvioi omaa kehitystään.

Kotona pakolaisperheellä olikin vain harvoja Vienan Karjalaan liittyviä esineitä. Yksi tällainen on äidin kotoa Pistojärven Ohasta peräisin oleva raudoitettu matka-arkku. Toinen on kankainen huoneentaulu, jonka äiti oli valmistanut ollessaan Suomeen saapumisensa jälkeen Kuusamon kansanopistossa opiskelemissa vuosina 1922–23. Siinä on kirjailtuna taulun kuvaan liittyvä runosäe:

*Vienan rannall', koivun alla,
kuulin laulun kauniin,
aurinkoisen taivahalla vaipussaan
aaltoihin.*

Ensimmäisen kodin ulkopuolisen työpaikan Kyllikki sai koulun päättämisen jälkeen lähellä sijaitsevasta Raatesalmen kunnalliskodista. Kyllikki avioitui vuonna 1963 **Pentti Riekin** kanssa ja muutti miehensä tilalle Riekin kylään, aivan Venäjän rajan pintaan. Perheeseen syntyi kolme lasta, **Päivi**, **Juha** ja **Hanna**.

Kyllikki ja Pentti hoitivat huolella yritystään laajentaen sen järkevästi suunnitellen ja ahkeralla työllä yhdeksi Kuusamon suurimmista karjatilastoista. Poika jatkaa tilanpitoa vanhempiansa jälkeen.

Tämän muistokirjoituksen laatija tapasi muutamia vuosia sitten Kyllikki Riekin ensimmäistä kertaa kodissaan Kantokylän Pöckelöniemessä. Kyllikki pistäytyi tuolloin poikansa kanssa katsomaan Pöckelöniemeä, joka vuosikymmeniä aikaisemmin oli ollut hänen lapsuudenkotiinsa.

Myöhemmin avautui minulle vielä muutamia kertoja tilaisuus haastatella Kyllikkiä. Tapaamisissa opin tuntemaan hänet poikkeuksellisen viisaana ja lämmissydämisenä ihmisenä. Kunnioituksella kannan mielessäni Kyllikin kaunista muistoa, joka varmasti säilyy kirkkaimpana lähiomaisten mielissä.

JOUNI ALAVUOTUNKI

KIRJALLISUUS

Elämälle kiitos, sanoo Arkkipiispa Leo runoissaan

Arkkipiispa Leo: Mustelmat II

264 sivua. Keuruu 2017.

Hinta 30 euroa.

Esitteleekö **Arkkipiispa Leon** kirjoittama kahdeksas ja uusin teos, *Mustelmat II*, tietttömien peräkylien sivistymättömien, alkukantaisten, henkisesti sokeiden korvenraivaajien elämäntapaa, jota kanteleensoitto lumoo?

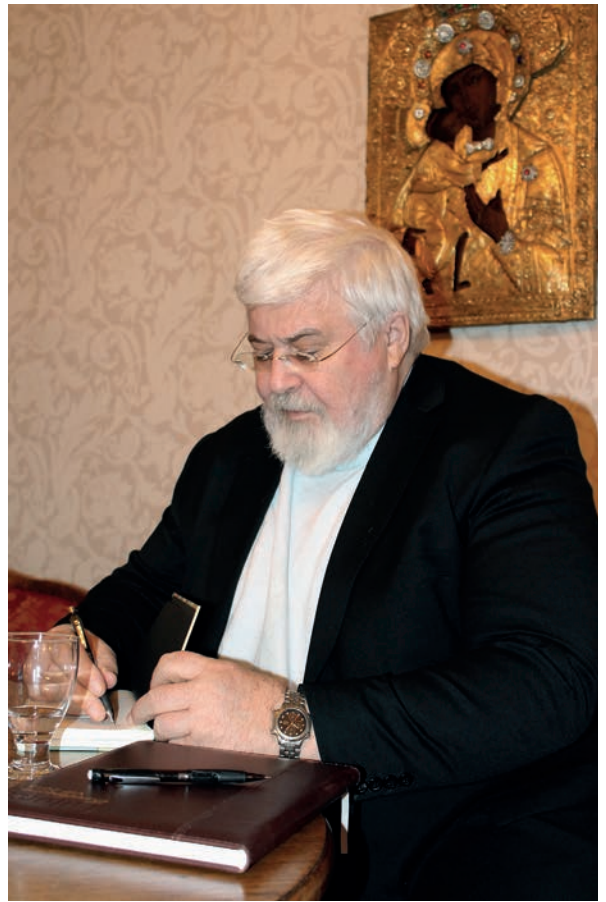
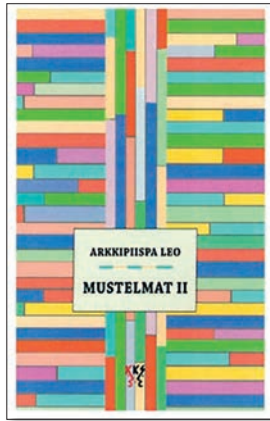
Vai valtakulttuurin sekaan ripoteltujen karjalaisten, neuvokkaiden naisten ja pokasahoineen puun juurelle kumartuneiden raavaiden miesten elämäntahdon realismia? Teos kyntääkin meille koko sukupolven elämänsaran auki, sen arjen ja pyhyiden – koko tinkimättömän totuuden: 'meissä' ei liene samaa nöyryyttä eikä vaatimattomuutta!

Teos kuvaa rankoista sota-ajoista selviytymisen ihmettä – kaunistelematta – ei kiroten, vaan kiittäen. Elämää sävyttävät monet pelot karjalaisen identiteetin murskajaisineen. Vastauksena hiljainen, mutta raju työnteko ja sitkeys, jatkuva itsensä ylittäminenhän edellyttää positiivista sisua.

Vaikkei puhelinta eikä sähköäkään salmilaisen **Makkosen** perheen uudella kotiseudulla Savossa ole, ihan pärevalossa ei eletä, öljylamppu suo tarvittavat luxit. Puuhella kiehauttaa sikurilla terästetyt kahvit kaipaukseen: *”Kaipaam kotiin / kaipaam kahvia tinatusta kuparipannusta”* (Kaipaam kotiin, s. 24).

Perhesidoksissa kertautuu kiittolisuus tuvan hellahiilloksen ja muurin lämmössä, kädentaidot moninaisine käsitöineen tuplaavat intoa kohti parempia päiviä, jotta Kantelettaren sanoin ”tuvat uuet tehtäneh, paremmat osattanehe”. Monet askareet odottavat uudisraivaajia jonossa kuin Atlantin alipaineet meteorologin ei-toivotus-sa sääennusteessa...

Arkkipiispa Leo ei istuskele elämän odotushuoneessa, päinvastoin: *”Keskellä elämää / elämän ytimessä / ei sivussa / eikä*

Arkkipiispa Leon kirjoittama kahdeksas teos kuvaa sota-ajoista selviytymisen ihmettä.

taustalla / tahdoin olla.” (Keskellä elämää, s. 12). Muistelmat huokuvat kiittolisuutta sisarta ja veljeä, samoin vanhempia kohtaan – ensimmäisen runon edellä on kaunis omistusviesti Helena-sisarelle. Teoksen nimeen kätkeytyy hiukkasen ilkkurisuutta, kaksikielinen teos on kirjoitettu sekä suomeksi että karjalaksi.

Karjalan kielellä muistelman on *’mustelma’* – monet koetut muistot sisältävät samanaikaisesti vähintään yhtä monta mustelmaa jokaisen karjalaispojan samoin kuin kaikkien evakkotien kulkeneiden kokemuksissa!

Teos koostuu yhdeksästä jaksosta, alku- ja loppujaksoissa nelisenkymmentä proosarunoa, joiden otsikoilla runot alkavat. Keskiosassa valokuvakooste, puolet mukavasti kerrontaa tukevia, patinoituneita värikuvia, toinen puoli mustavalkoisia.

Sanan tehosäilänä ovat metaforat ja muut vertaukset, rytmiikka ja soinnutukset: *”Vain suuri mies / voi elää noin pienessä mökissä”* (Muistan vanhan miehen, s. 216), *He ovat kodissa siellä / minä matkalla vielä”* (Isä ja äiti, s. 28), analogia *”Leskenlehti elää vieläkin / omassa todellisuudessaani”* (Leskenlehti, s. 150).

Sivunpituisten, välimerkittömien runojen seassa muutaman rivin runot esteet-

tisenä sidoksena antavat mahdollisuuden hypätä joko äkisti pyrähtäen tai hitaammin eteenpäin, sillä pisteettömät virkkeet kaarnaveneinä virraten pitävät tekstin liikkeessä, aaltoilussa, pyörteissä.

Karjalaisuuden syvä ydin on hiematon timantti! Auringon kierto kohti Suomen 101 vuotta alkoi jo, voisiko siinä jo itää jonkinlainen aatteellinen kiasma, koetun ja tässäkin teoksessa ansiokkaasti kerrotun hienovaraisen, karun totuuden ja siinä keskenään risteilevien laajempien havaintojen konsensus?

Karjalaissukupolven kiitos elämälle totisesti on yhtä aikaa sekä tuskaisen jääkylmä että tulikuuma, samanaikaisesti kaukana ja liki – kuin poski poskea vasten – se kirvelee puettuna fonteiksi, samalla se on tavoiteltavaa kuin kapalovauvan hellä iho, se on ’heissä, siellä kaukaisuudessa, ”muamoissamme, tuatoissamme”, esivanhemmissamme, mutta samalla se on ’meissä, omissa sisuksissamme, sydämiemme näkymättömissä syvyyksissä! Se on onnistunut kooste välittämistä ja ihmisenä olemisesta, sen lyhyt ja pitkä oppimäärä – yhtäaikaisesti. Molemmat samalla kertaa. Se on koko olevainen.

SIRKKA VEPSÄ

Kaikki mitä olet halunnut tietää Repolasta

Repola - elämää ja ihmisiä kahdella puolella rajaa.

Toimittanut Pertti Rannikko.
Repola-Seura ry, 2017. 272 sivua.
KSS-hinta 22 euroa.

Repola-Seuran viime vuoden lopulla julkaisema kirja *Repola – elämää ja ihmisiä kahdella puolella rajaa* on erinomainen lukupaketti sellaisille, jotka haluavat tietää, mikä se sellainen Repola on. Viiden pääotsikon alle on koottu historiaa ja nykypäivää sekä yksittäisten perheiden kokemuksia ja kohtaloita. Näkökulmia on kiitettävä määrä.

Repola-seuran puheenjohtaja **Pertti Rannikko** on tuottanut suuren osan sisällöstä, mutta kirjoittajia on mukana monta muutakin.

Rannikko on omien tekstiensä lisäksi myös käsitellyt esimerkiksi repolalais-syntyisen **Pekka Kyöttisen** (1883–1961) käsikirjoituksen, jossa Kyöttinen kertoo Repolan liittymisestä Suomeen ja joutu-

misesta takaisin osaksi Neuvostoliittoa.

Nämä historian tapahtumat on hyvä saada uusien sukupolvien tietoon. Aika kaukana alkaa olla jo sekin aika, kun Neuvostoliitto romahti ja alkoi uusi kulttuurinen vaihe.

Eroon joutuneet suvut löysivät jälleen toisensa ja pääsivät uudelleen yhteyksiin. Myös nämä perheiden tarinat ovat tietoa, joka on merkittävää viime vuosikymmenten historiaa.

Kun kirjoittajia on paljon ja aihepiiri monipuolinen, on aineisto väkisinikin vähän epätasainen. Häiritsevää se ei kuitenkaan ole. Tällaista teosta läpi käydessään lukija voi hyppiä lukuja yli ja lukea jaksoja missä järjestyksessä haluaa. Osa osuuksista on tiukkaa asiategstiä ja osassa tunne nousee pintaan.

Teoksen kuvat ja kartat antavat oman erinomaisen lisänsä sisältöön. On hyvä nähdä kuvassa henkilö, josta teksti kertoo. Ehkä jokunen maisemakuva vielä lisätyinä olisi voinut tuoda Repolaa vieläkin lähemmäksi lukijaa.

Pekka Kyöttinen syntyi Repolassa vuonna 1883.

Sekasortoaisessa tilanteessa Repolasta pakeni rajan yli Suomeen 1920-luvun alussa satoja repolalaisia. Osalle jälkeäisistä historia on varmaan tuttua, mutta tuskinpa kaikille.

Repola-teos sopii ehdottomasti luettavaksi heille, mutta myös sellaisille, joilla ei ole omia juuria Repolassa tai joka ei ole edes käynyt noilla alueilla Kajaanin, Kuhmon ja Lieksan takana Karjalan tasavallan puolella.

AILA-LIISA LAURILA

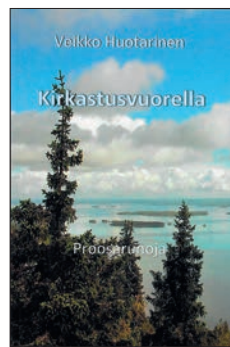
Uskon runot maailman peilinä

Veikko Huotarinen: Kirkastusvuorella.

Proosarunoja. 55 s.
Omakustanne 2017.

Veikko Huotarinen (s. 1937)

on tuottelias kirjoittaja, joka taitaa niin runon kuin proosanakin. Vuorotellen hän onkin julkaissut molempia. Hänen 18. teoksensa on proosarunoja sisältävä *Kirkastusvuorella*. Raamattulliset aiheet hän on sijoittanut suomalaismaisemiin ja Taaborin tai Hermonin vastineena on jyhkeä Koli: ”Kun Herramme ja Vapahtajamme katselee ikivanhalta kalliolta sumujen keskellä lepäävää järveään pyhää Pielistä, jumalansilmää, kalamiesten aarreaittaa, muuttuu hän äkisti maallista valoa paljon kirikkaammaksi.”

Eino Leino sijoitti aikanaan Kristuksen suomalaiseen järvimaisemaan ja teki sen joskus myös hyvän huumorin keinoin. Huotarinen on vakava, mutta samalla myös herkkä uskon tulkitsija. Luonto puhuu hänelle Luojan estetiikasta, mutta myös kutsusta Jumalan yhteyteen. Monet runot ilmentävät kirkovuoden rikasta perinnettä kertoen uskon ja arjen yhteyttä.

Huotarinen muistelee myös mennyttä aikaa, joka muistojen sirpaleina palaa nykyisyyteen. Koskettavalla tavalla hän kirjoittaa isänsä kuolemasta 1950-luvun puolivälin tienoissa ja nivoo sen kansanperinteen kautta oman elämän rakennuspuiksi: ”Hän näkee isänsä suuren linnun valkoisen parven keskeltä. Lintu näkee poikansa

vanhan miehen huvilan rannassa puiden alla venettään tervaamassa.”

Puhutteleva on runo sisällissodan aikana teloitetusta Sonkajanrannan köyhästä renkipojasta, joka opiskeli opettajaksi ja toimi monella tavalla kylänsä hyväntekijänä ja saarnaajana.

Sovinnon risti kirkkopihassa kunnioittaa hyväntekijän muistoa, mutta myös kutsua tämän päivän ihmiselle rakastaa vilpittömin sydämin toista ihmistä. Sovitettu erilaisuus on rikkautta.

Albert Schweitzerista kertova runo jää puolestaan ulkokohtaiseksi ja teennäiseksi. Huotarinen ei ole saanut hänen henkilökuvaansa sellaista hehkua kuin muihin. Kirkas ja valoisa on Huotarisen tuore runokokoelma, vaikka paikoitellen olisi ollut hyvä pysähtyä, karsia ja tiivistää.

RISTO KORMILAINEN

Etnokulttuuriselle keškušelle "Karjalaini pirtti" on tultu hyvät yhteykset paikallisen koulun kera. "Miun Karjala" -ainehen opettajat käyt pitämäh oppituntija pirttih, ta karjalan kieltäki Anni Vlasova opaššau heilä niillä tuntiloilla.

Karjalaini pirtti on tullun tunnetuksi kulttuuripaikakksi

Teräväh täytyy kolme vuotta, kun Piäjärvellä ruatau Etnokulttuurinen keškuš "Karjalaini pirtti", min pohjana on Vienan Virta-järještö. Suurempana šuavutukseŋa luvemma šen, jotta nyt on tultu hyvät yhteykset paikallisen koulun kera. "Miun Karjala" -ainehen opettajat käyt pitämäh oppituntija meijan luokksi, karjalan kieltäki opaššan heilä niillä tuntiloilla.

Tänä vuotena aloitin opaštamah karjalan kieltä koululaisilla (aikuiset on käyty opaštumah jo kakši vuotta). Käyt tutuštumah karjalaiseh kulttuurih ta istorijah ala-ašten oppilahatki.

Pakinaklubit on tultu hyvin suositukksi karjalaisijen kešeššä. Kalevalan, Rostuon ta Kekrin pruasniekat koitamma pityä karjalan kielellä. Siinä hyvänä apuna on **Raisa Semenova**, hiän kekšiy erilaisie kisoja karjalan kielellä ta pitäy arvata vanhoja arvautukšija.

Ei yksikään pito mäne ilman haitarin šoitajua **Katerina Kuranovua** ta hänen vapaehoisesti johtamuu laulujoukkoa "Laine". Aina on mukana sohjanalaiset kulttuuritalon ruatajat ta aktivistit **Elena Ligotskaja**, **Zinaida Ustjugova** ta **Raisa Kundze-rova**, kumpaset kulutah meijän "Vienan

Virran" šeurah. Entini Piäjärven Karjala-šeuara on liittyn meijan luokše, ruamma yhteššä. Jo mainittu Katerina Kuranova on valittu Karjalan kulttuurin tapahtumijen vastuajakši.

Karjalaista peliä "Kyykkyä" kehitämämäki; täštä asiašta meilä vastuau **Šanteri Fedorov**, kumpani muutenki on aktivisti, erityisesti Tuhkapatunan puhistamiiseššä. Koululaisieki ehotamma peluamah, vielä kun koko Karjalan kouluh on myönnetty Kyykkä-välinet. Šen projektin – "Kyykkä kouluh, pualikka käteh" – toteuttuu Karjalan Rahvahan Liitto Petroskoista, kumpasen kera meilä ollah hyvät yhteyvvet.

Hyvät yhteyvvet meilä ollah i toimijien Šuomessa Viena-šeurojen kera. Olemma kiitolliset kuusamolaisilla kangašpuista, millä myö nyt šuamma kutoa mattoja (täštä hommašta vastuau Lidija Logutova) ta korvata vuokran kuluja.

Oulun karjalaisetki ollah hyvin tutut meilä monista yhteisistä tapahtumista. Pohjois-Viena-seuran **Kerttu Nurmela** ta **Anja Suvanto** oli hommattu Karjalan Šivistyššeuran varoilla kahet kangašpuut, kumpaset šuuren paperišovan jälkeh šaimma kuletettua rajan yli Vartiukšen kautta

(siinä hommašša miun apulaisena ta kulljettajana oli **Svetlana Ponomareva**, lisäkksi mukana oli **Natalja Borodkina** Sohjanan-košelta).

Ne kangašpuut myö luovuttima Sohjanankosken ta Kiestingin ihmisillä, nyt sieläkin on tullun mahdollista elävyttyä vanhua käsitaitua. Muitenki myö rikeneh käymmä toini toisijen luo, se auttau kehittyö karjalaista kulttuurie.

Hyvin tuttu meiläki on **Ape Nieminen**, Kesselin johtaja Pudasjärveltä. Hiän joka Roštuon pruasniekkana käy meijän luokše ta monih toisih meijän kylih ta kouluh.

Viimekksi pitäy mainita, jotta meijän "Karjalaini pirtti" on tullun hyvin tutukši kyläläisillä ta i vierahilla. Haluttais, jotta turistitki käytäis meijän luokše enämän. Myö kerromma Karjalan rikkahašta ta traagisešta istorijašta, meijän kulttuurista, pijämmä muasteriluokkoja. Meiltä voit oštua kaunehie ta lujia räšymattoja, paikallisijen meštarijen käsitöitä.

Terveh tulla! Nyt meilä, haluttais uško, enemmän nuorempiäki voitais näin tervehtiä šuomalaisija turisteja.

ANNI VLASOVA
Vienan Virran puheenjohtaja

Viime kesänä kadonnutta nunna Elisabetia ei ole löydetty

Yli puoli vuotta sitten Heinävedellä Lintulan luostarista salaperäisesti kadonneen nunna Elisabetin tarina askarruttaa yhä mieliä. Vuonna 1964 luostariin lähtöpäätöksensä tehnyt kemiläinen **Irmeli Vuolle** oli kadotessaan 73-vuotias. Hän oli syntynyt 15. syyskuuta 1943.

Kaikki tietävät, että nunna Elisabet oli kertonut menevänsä katsomaan aiemmin päivällä syttynyttä maalaistalon entisen asuinrakennuksen ja vanhan lämpökeskuksen tulipaloo. Kukaan ei sen sijaan tiedä, mihin hän hävisi. Sisaret huomasivat myöhään illalla, että hän ei ollut palannut Palokissa sijaitsevaan luostariin.

Viimeinen nunnan nähnyt on tiettävästi luostarin talkoolainen **Sakari Tolvanen**, joka on kertonut nunnan tulleen häntä kävelleen vastaan tiistai-iltana 11. heinäkuuta Honkasalontieltä. Mies itse oli tulossa Arhinmäestä autolla eivätkä he pysähtyneet puhumaan, tervehtivät vain.

Honkasalontieltä on muutama sata metriä luostarille. Arhinmäki on kylä tien toisessa päässä. Tolvanen asuu viiden ja puolen kilometrin päässä Lintulan luostarista.

Arkkipiispa Leo on katoamisesta yhtä kummissaan kuin kaikki muutkin. Hänestä katoaminen on surullinen asia ja hän pitää kummallisena sitä, miten ihminen häviää tuolla tavalla. Hänellä ei ole asiasta enempää tietoa kuin muillakaan.

– Kadonnutta on etsitty tehokkaasti. Etsijät ovat olleet ammattilaisia ja apuna on ollut erilaisia koulutettuja koiria, mutta häntä ei vain ole löydetty. Maasto on siellä vaikea enkä tiedä, kuinka laajalta alueelta pitäisi etsiä, hän sanoo.

Arkkipiispan mukaan Irmeli Vuolle eli nunna Elisabet oli aito luostari-ihminen, sellainen, joka raivaa oman paikkansa yhteisössä luonteenlaatunsa mukaisesti. Arkkipiispa Leon mukaan hän ei ollut mitenkään erikoisen eristäytyvä ihminen, kuten julkisuudessa on mainittu.

Irmeli Vuolle vihittiin luostarin viitankantajaksi eli ”puolinunnaksi” vuonna 1973. Hän oli viitankantajana peräti 18 vuotta ennen kuin hänet vihittiin nunnaksi vuonna 1991. Hän liikkui paljon luonnossa, hoiti luostarin puutarhaa sekä kirjoitti runoja ja luki paljon.

Karjalan Heimo sai Lintulan luostarilta nämä kuvat nunna Elisabetista.

Hän teki ahkerasti myös käsitöitä, muun muassa ompeli räsynukkeja luostarin myymälään.

Irmeli Vuolle on isänsä puolen juuriltaan puolalaista aatelissukua. Hänen isänsä **Seeva Naručevits** syntyi Vuokkiniemen Vanhalassa 24.2.1910. Seevan isoisä oli karkotettu 26-vuotiaana Puolasta, kun hän oli osallistunut Puolan kapinaan vuonna 1863. Myös aatelisarvo otettiin tuolloin pois. Karjalassa häntä kutsuttiin **Mustaksi-Jaakoksi** mustan tukkansa ja partansa vuoksi.

Musta-Jaakko otti vaimokseen vuokkiniemäläisen **Anni Aleksintytär Remsujeffin**. He asuivat Vienan Kemissä, missä Jaakko työskenteli kruununvoutina. Heille syntyi poika **Aleks**, joka suoritti ylioppilastutkinnon Arkangelissa ja opiskeli metsänhoitajaksi Pietarissa. Vaimon Aleks haki Iutalasta.

Seevan perhe asui monissa eri paikoissa ja vallankumouksen kuohujen aikaan Pietarissa vuonna 1917. Suomeen he tulivat vuonna 1920, jolloin sukunimi muuttui Vuolteeksi. Seevan tie kulki Kajaanin pa-

kolaiskoulun ja Kymminlinnan leirin kautta Kemien Veitsiluotoon. Myös **Nikke**-veli ja **Anni**-sisar päätyivät samaan paikkaan.

Seeva Vuolle toimi ahkerasti muun muassa Veitsiluodon Karjala-kerhossa 1930-luvulla. Sotien aikana hän pääsi kaukopartiomiehenä tuttuihin paikkoihin Neuvostoliiton puolella. Välirouhan aikaan hän löysi puolisoikseen kuivajärveläisen **Annikki Saavisen**. Heidät vihittiin kesällä 1940. Annikki työskenteli Kemissä ompelijana.

Irmeli oli perheen viidestä lapsesta toiseksi vanhin. Perhe asui Kemissä lähellä Veitsiluodon tehtaita Rytikarissa. Muut sisarukset siirtyivät Sallaan, Hyvinkäälle, Ruotsiin ja Saksaan.

Seeva-isä kuoli 22. lokakuuta 1991, samana vuonna, jolloin Irmeli vihittiin nunnaksi. Äidin hautajaiset pidettiin vuonna 2002.

AILA-LIISA LAURILA

Lähteenä käytetty viime kesän uutisia ja Sampo-tietokannasta löytyvää aineistoa.

Vuokkiniemen kylätalon johtaja Elena Pljuiko luovuttama kulttuuripääkaupunkivuoden tunnuslintu odottaa uutta sijoituspaikkaa.

Kulttuuripääkaupunkivuosi onnistui Vuokkiniemessä

Suomalais-ugrilainen kulttuuripääkaupunkivuosi oli menestys Vuokkiniemessä. Kylätalo järjesti viime vuoden aikana yli 20 tapahtumaa, joissa kävi yhteensä runsaat 3 600 ihmistä. Myös koululaiset osallistuivat innolla erilaisiin kilpailuihin ja juhliin.

Osa vieraista matkusti kylään omalla autollaan. Lisäksi pyhäntymään saatiin ainakin tusinan verran isoja suomalaisia busseja, jotka ajoivat kylän kautta Kalevalaan.

Myös Vuokkiniemi-seura toi ison bussillisen vieraita Iljan päivän pruasniekkaan. Noin tuhat vierasta tilasi opastettuja kierokäyntejä venäjän, karjalan ja suomen kie-

lellä. Venäläisiä kiinnostivat eniten puurkkitehtuuri ja laukkukauppaan liittyvä historia.

Nyt kylän kiusana on sama huoli kuin vuosi sitten. Kylätalon budjettia on leikattu. Kylätalo kuuluu osana Kostamuksen kaupungin kulttuuri- ja museokeskukseen, jonka toiminta on uudistettu viime vuoden lopussa perusteellisesti. Vuodenvai-

teessa on perustettu uusi kulttuuri- ja kehityskeskus, jonka johdossa on aloittanut uusia ihmisiä.

Kylätalon palkkalistoilla on ollut kolme työntekijää. Lisäksi kustannuksia aiheuttaa muun muassa talon lämmittäminen talvisin. Kylätalossa toimivat pieni kotiseutumuseo, kudonta- ja puusepänpajat sekä folklore-yhtyeet Kataja ja Martat. Kataja nähtiin vajaa vuosi sitten Karjalan Siivistysseuran Heimopäivillä Helsingissä.

Kulttuuripääkaupunkivuoden tunnuslintu on lennähtänyt pois Vuokkiniemestä ja suomalais-ugrilaiset järjestöt ovat aloittaneet uuden nelivuotisen projektin. Alkaneelle vuodelle ei valittu uutta kulttuuripääkaupunkia.

Sen sijaan vuoden 2019 suomalais-ugrilaisen kulttuuripääkaupungin valintakilpailuun otetaan hakemuksia vastaan 1.

KUVAT: AILA-LIISA LAURILA

Kulttuuri- pääkaupungit

- ▶ Suomalais-ugrilaisina kulttuuri-pääkaupunkeina on toiminut tähän mennessä viisi paikkakuntaa.
- ▶ Ne ovat udmurtialainen kylä Bigi (2014), setolainen kylä Obinitsa (2015), unkarilainen kylä Iszkaszentgyörgy ja kaupunki Veszprém (2016), sekä karjalainen kylä Vuokkiniemi (2017).
- ▶ Suomalais-ugrilaisten kansojen nuorten liitto (MAFUN) ja Alkuperäiskansojen keskus URALIC avasivat suomalais-ugrilaisen kulttuuripääkaupunkiprojektin toisen nelivuotiskauden 2019–2022 20.12.2017 Tallinassa.

maaliskuuta asti. Voittaja valitaan 8. huhtikuuta Viron Obinitsassa.

Vuokkiniemen pääkaupunkivuodesta löytyy runsaasti kuva-aineistoa venäläisen VKontaktin käyttäjille osoitteessa <https://vk.com/vuokkiniemi>.

Venäjä perusti Laatokan luodot -kansallispuiston

Kymmeniä vuosia vatvottu hanke toteutui viime vuoden lopussa, kun Laatokan luodot -niminen kansallispuisto toteutettiin Venäjällä. Pääministeri **Dimitri Medvedev** allekirjoitti kansallispuiston perustamisasetuksen 28. joulukuuta.

Laatokan luodot -kansallispuistosta tuli varsin suuri, noin 122 000 hehtaarin kokoinen suojelualue. Metsiä on noin 66 000 hehtaaria ja vesialueita 52 000 hehtaaria sekä muita maa-alueita runsaat 3 000 hehtaaria. Suuri osa kansallispuiston pinta-alasta on täysin asumaton Laatokan rantaa ja satoja saaria.

Suomen suurin kansallispuisto on Lemmenjoen kansallispuisto, joka on noin 2 860 neliökilometriä. Laatokan luodot -kansallispuisto on 1 220 neliökilometriä eli hieman suurempi kuin Suomen kolmanneksi suurin kansallispuisto Pallas-Ylläs, joka on 1 020 neliökilometriä.

Suuri osa Laatokan luodot -kansallispuiston pinta-alasta on täysin asumaton Laatokan rantaa ja useita satoja saaria.

Seurasaari kutsuu kaikkia kyykkäämään

Seurasaaren kyykkäkentän perinteeseen kuuluu kyykän elvyttämisen aloituksesta eli vuodesta 1951 lähtien pelattu jokavuotinen kunniasauvakilpailu. Kunniasauvaan kiinnitetään hopealaatta, jossa ovat voittaneen joukkueen pelaajien nimet. Syksyllä 2017 kiinnitettiin jo 67. laatta, johon saivat nimensä **Oskari Hämäläinen, Jukka Tanninen, Hanna-Kaisa Haatainen ja Marita Zimaldina**.

Tulevan kesän kyykkäkausi Seurasaarella käynnistyy sunnuntaina 6. toukokuuta kello 11–13, jolloin kentällä on kaikille avoin tilaisuus kokeilla peliä. Tämä Kaikki kyykkäämään -tapahtuma sopii perheen pienimmistä alkaen.

Tervetuloa kokeilemaan peliä, joka on äsken nimetty Suomen Elävän perinnön kansalliseen luetteloon osana maamme arvokasta kulttuuriperintöä. Tämän jälkeen pelit Seurasaarella jatkuvat ensisijaisesti tiistaisin ja torstaisin ja niistä voi tiedustella Pekka Pamilolta (040 769 0294, pekka.pamilo@helsinki.fi).

Viime syksynä kunniasauvaan kiinnitettiin 67. laatta, johon saivat nimensä Oskari Hämäläinen, Jukka Tanninen, Hanna-Kaisa Haatainen ja Marita Zimaldina.

Paasto aika on hengellistä matkaa kohti pääsiäispäivää ja herkkuruokia

Uskonnolla on perinteisesti ollut ortodoksisen väestön ruokatalouteen huomattava vaikutus. Siitä esimerkkinä on paastominen. Suuriin kirkkojuhliin on valmistauduttu paastoamalla, mikä käytännössä merkitsee kieltäytymistä etenkin liharuokaista ja maitotuotteista.

Paastoajan ruokavalio koostuu etupäässä erilaisista kasvis-, vilja- ja kalaruokaista. Merkittävin paasto on pääsiäispaasto eli suuri paasto, joka kestää seitsemän viikkoa.

Paasto on laaja, usein väärinymmärretty asia. Pääasia ei ole ruoasta tai joistakin ruoka-aineista kieltäytyminen, vaan sillä on osaltaan merkitystä paastonajan oikean mielialan luomisessa. Eräs ortodoksiteologi kertoo osuvasti pääsiäispaastosta: ”Suuri paasto on hengellinen matka ja sen päämäärä on pääsiäinen, juhlien juhla.” Eräs ortodoksisvanhus selittää samaa kansanomaisesti: ”Pääsiäini otettiin vastahäpähtetyimmällä mielellä kui ilman paastuo.”

Ennen viime sotia oli paastominen yleistä. Sen vähenemisen syitä ovat ortodoksisväestön hajaantuminen vieraisiin asuinympäristöihin ja usein täydellinen yhteyden katkeaminen omaan kirkkoon. Maallistumisella ja kirkosta vieraantumisella on omat syynsä. Täydellistä pääsiäispaastoa noudattavat nykyisin ylen harvat, mutta sen sijaan piinaviikolla paastotaan yleisemmin. Pitkäperjantai on keskeisin paastopäivä, jolloin noudatetaan mahdollisimman täydellistä paastoamista.

Pääsiäisen ruokalista selittyy myös ortodoksisesta paastosta. Kertyneestä maito- ja munavarastosta emännät kehittivät aikoinaan herkkuja pääsiäispöytiin. Paasto aikana maito piimitettiin ja paistettiin uunissa rahkaksi, joka säilyi oikein varastoituna pitkiäkin aikoja. Monille tuttu rahkapiirakka kuuluikin pääsiäisen leivonnaisiin.

Monenlaiset muutkin leivonnaiset valmistettiin juuri suurta juhlaa varten. Karjalanpiirakoita ei paistettu paasto aikana. Pääsiäisen herkkuihin ne kuuluivat ilman muuta ja niitä paistettiin paljon. (Tavallisimmin piirakalla eli piiraalla tarkoitetaan happamattomasta rieskakaikinasta erilaisin täyttein ja erilaisin kypsennystavoin valmistettua leivonnaista).

Ortodoksinen Karjala oli laaja alue. Sen

tähdien tavat ja tottumukset erosivat luonnollisesti jonkin verran toisistaan. Esimerkiksi Suojärvellä aikoinaan kuuluivat pääsiäisleivonnaisiin mainittujen piiraitten ja rahkapiirakoiden lisäksi pyöröt, kokkoset ja pääsiäisleipä. Varakkaampien perheiden keskuuteen oli levinnyt venäläisperäisen pääsiäisherkun, pashan, valmistus.

Pyöröt ja kokkoset valmistetaan kuten rahkapiirakkakin pehmeästä vehnätaikinasta. Pyörö(i) on pyöröksi leivotun rahkapiirakan näköinen, mutta täytteenä eli syväimenä käytetään mannasuurimopuuroa. Kokkonen taas on soikea, umpinainen leivonnainen muistuttaen sämpylää, jonka täyte on keitettyä riisiä, munaa ja voinkareita. Pääsiäiseksi Suojärvellä oli tapana leipoa vehnänen leivän muotoon (pääsiäisleipä) ja sen päälle muotoilla leivottaessa taikinasta risti ja Kristuksen nimikirjaimet.

Raja-Karjalassa leivottu pääsiäisleipä muistuttaa venäläisperäistä pääsiäisleipää eli kulitšaa (kreikkalaisesta sanasta kollikion = leipä), joka kuului Karjalankannaksen ortodoksien pääsiäisleivonnaisiin. Siellä valmistettiin yleisesti myös em. pashaa (hepreankielisestä sanasta pesah = pääsiäinen), joka on rahkasta, voista kermasta, munista ja monista mausteista valmistettu rahkakakku.

Nykyisin pashan valmistus on levinnyt melko laajalle koteihin.

Valmistaja kaataa tuotteen puiseen pashamuottiin, jonka neljällä eri sivulla on koristekuvioita, kuten Kristuksen kuolemasta kertova ortodoksinen risti ja Kristuksen monogrammi XP. Valmis pasha koristetaan nykyisin eri värisin- ja kokoisin makeishelmin. Pasha syödään joko sellaisenaan kahvin kanssa tai pääsiäisleivästä leikatulle viipaleelle levitettynä. Nykyisin pashan valmistus on levinnyt melko laajalle ortodoksiin koteihin. Näin pashasta on muodostunut pääsiäispöydän kruunu ja emännän koetinkivi.

Kolmas venäläisperäinen herkku on baba (ukrainalaisesta sanasta, tarkoittaa akkaa), joka on erittäin hyvin maustetusta vehnätaikinasta valmistettu vehnäkakku. Baba paistetaan korkeassa lieriönmuotoisessa astiassa, koristetaan valmiina soke- rivesikuorurutuksella ja kostutetaan vielä ehkä rommilla. Kulitša ja baba ovat hyvin samantyyppisiä leivonnaisia ja voidaan näin leipoa samasta taikinasta. Kulitšan voi myös leipoa tavallista paremmasta vehnätaikinasta ja koristaa kuorituilla, halkaisuilla manteleilla.

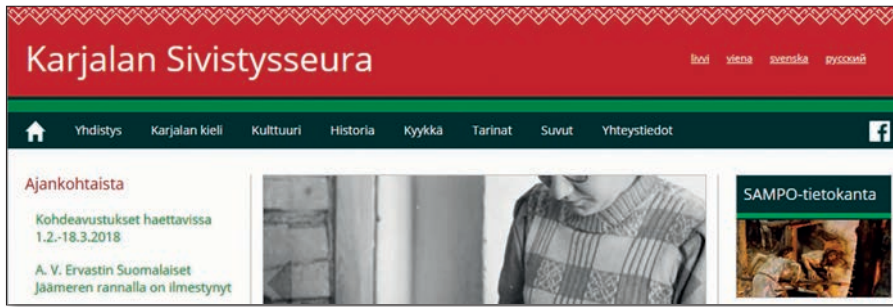
Aikoinaan kulitša ja baba näyttävät Karjalassa sotkeutuneen: siellä on valmistettu pääsiäisleivän nimellä vehnäkakku, joka on paistettu suorareunaisessa kattilassa baban malliseksi. Tekisi mieli sanoa, että kulitša, baba ja pääsiäisleipä ovat yksi ja sama leivonnainen, jota tehtiin hiukan eri tavoin eri puolilla ortodoksista Karjalaa.

Suuri paasto päättyy pääsiäisyönä. Pääsiäisleivonnaisen tekoon Karjalassa ryhdyttiin vasta pääsiäislauantain iltana ja niiden tuli olla valmiit hyvissä ajoin ennen puoltayötä. Silloin mentiin miehissä kirkkoon jumalanpalvelukseen. Pääsiäisyö onkin ortodoksisen pääsiäisen vieton kohokohta. On päästy juhlien juhlaan.

Artikkelin tiedot pääsiäispöydän herkuista perustuvat vaimoni **Anja Huotarisen** ”tietohuisiin”. Hän on toiminut kotitalouden lehtorina Suomussalmen yläasteella noin 30 vuotta. Syntyään hän on suojärveläinen.

Hän lähti tuonilmaisih 12. kesäkuuta vuonna 2016. Hänen lähdistään kerrotaan kirjassani *Kuolinhuuto*.

VEIKKO HUOTARINEN
kirjailija, Nurmes

Karjalan Vallissussebran nuottasivut on käännetty suvikarjalaksi

Suomen piälinnan alovehella eläy äijä karjalaista rahvasta, kumbazet vielä maltetah paissa Suojärven, Suistaman, Salmin da muida murdehie. Karjalan kielen kurssat da kerahmot kerävytäh Karjala-talolla, pravosluavazen prihodan tiloissa dai muissa kohissa. Kerahmoloin tärjie ruaje on kazvattua kirjakielä.

Tämän vuuven allussa helsingiläne ruajoukko sai valmeheksi Karjalan Vallissussebran internuottasivuloin kiännöksen suvikarjalaksi. Täh suaten nämä nuottatekstat oli kiännetty vain vienaksi da livviksi. Suvikarjalaksi kučutah niidä varzinaskarjalan murdehie, kumbazie on paistu Idä-Karjalan keskivuitissa, Syväin-Veniähellä dai Suomessa.

Suojärven Prihodasebran Kiännösjoukko ruadoi baltiekansuomelazien kielen tutkijan, filosofien dohturin **Miikul Pahomovan** ohjavuksella Štopanankodi-nimehizessä Helsingin pravosluavaprihodan kessuksessa Vandualla. Joukkoh kuulu nellä karjalaista, kumbazet hyvin paisah varzinaskarjalan Suojärven murrehta: **Eila Hämäläinen**, **Matti Koukkunen**, **Anna-Liisa Lehtipuu** da **Hilkka Salonen** (Boroda).

Hilkan iänigi kuuluu nytten karjalazien soziellizessa mediessa – Karjalan Vallissussebran nuottasivuloilla – kielenozutuksena Suojärven murdehesta. Kiännösjoukon isundoi piettih **Eila Jahnan** tehnikkahizella tuvella, kumbane samallah valmisti syömizie kieliruadajilla. Kun ruajepäivät talvella oldih pitkät – erähičči issuttih huomneksesta ildah suaten yheksängi čuassuo viluhkossa kirikközualassa – siidä syömis- da kouffie oli tarvis!

Vallissussebran tekstat – Karjalan kieli, Kulttuura, Historie, Kr’uukka (koll’oi) da muga ielläh – on kirjutettu aiga nyky-

aigazella suomen kielellä. Muga joga päiviä rodivui äijä uutta karjalaista sanua, yhtehes yli 500. Kiännösjoukko keksi sanat kaččomalla niijen kandoi karjalan kielen nuottasanakirjasta da muokkuamalla vierahankielehizie leksiemoi karjalan fonetikan mugah.

Toičči suomen, veniähen da kirja-lyyvin rinnalla puututtih kačču viron, anglien, ruočin dai muijen kielten sanakniigoi. Kiännös kyzyi hyviä kielenmalttu da tämän lizäksi tutkijan, kirjuttajan dai runoniekkan neruo.

Lässäolijat opiteldin uuvissanoi omalla suullah ennen kuin ne otettih kiännöstekstah da lizättih sanastoh.

Sanastoruadien idiena on, jotta suomengi sanoi ei sua ottua karjalah kaččomatta omie vanhoi leksiemoi eigi sua lizätä niidä omah leksikkah muokkuamatta sanua karjalan iänisruktuurua myöten. Muga suomen ”lista” olis karjalaksi otluaga, kumbane on oma vanha sana. Suomen ”edustaa” pidäy olla muuvossa evustua (eigi edustua), ”šamanistinen” – šamanistahine dai muga ielleh. Ylen modernahine rodivui muuzikkakerahmo-leksieman paginamuodo muuskerä, suomeksi – ”muskari”. Jygiembi oli sanuo uuzi verba račifiččiiruija, suomeksi – ”ratifoida”.

Kiännösruaje oli vesselä da tärjie azie, kun se eisti samallah suvikarjalan kirjakielä – vallissussanastuo da grammatikkua, kummaista luajitah keksimällä kompromisaformie Suomen, Idä-Karjalan da Tverin karjalaismurdehien kessellä. Tämägi kirjutus on ozutus kirjakielestä, kummaista voibi rakkahuolla tarita yhtehizeksi kielesi kaikilla karjalazilla.

FED’AN MIIKKULA

TIETONIEKKA

Oletko karjalainen tietoniekka?

Tietovisapalsta keskittyy tällä kertaa karjalankielisiin sanoihin. Oikeat vastaukset alalaidassa.

1. Millainen on öllöstökkö?

- Puusta valmistettu peltotyöväline.
- Hieman saamaton ja hidas-älyinen henkilö.
- Mielellään yöaikaan valvova ja puuhaileva niska.

2. Mitkä ovat aivinašanit ja mitä voit tehdä niillä?

- Pellavaverhot, jotka voit ripustaa ikkunaan.
- Pellavaiset kesähousut, jotka voit pukea päällesi.
- Pellavan loppukäsittelyyn tarkoitettuja työkaluja.

3. Mitä ehdotetaan tehtäväksi lauseessa: ”anna lambahal leibää, toinah sid heittyy.”

- Antamaan leipää lampaalle, joka sitten varmaan paranee taudistaan.
- Antamaan leipää lampaalle, joka lähtee sitten ehkä juoksemaan innokkaasti.
- Antamaan leipää lampaalle, joka varmaan antaa sitten ottaa itsensä kiinni.

4. Mitä tehtiin lauseessa: ”pani paikkah leivän ta šuolaa ta muiloo ta kintahat.”

- Pani huivin sisään leivän ja suolan ja saippuan ja lapaset.
- Pani kaapin hyllyyn leipää, suolaa, hunajaa ja uunikintaat.
- Pani omille paikoilleen leivän ja suolan ja saippuan ja nahkakäsineet.

5. Mitä saattaa tapahtua, kun joku sanoo: ”milma tänäpäi hairotuttau?”

- Sanojaa voi yskittää tänä päivänä.
- Sanoja ei oikein muista asioita tänään.
- Sanoja saattaa pyörtyä tänä päivänä.

1.b, 2.b, 3.c, 4.a, 5.c.

Tietoniekkan vastaukset:

HALLITUKSEN UUTISET

Sukua Vienassa tai Aunuksessa?

Karjalan Sivistysseuran Sampo-tietokanta avattiin muutama vuosi sitten juuriltaan karjalaisista suvuista ja Karjalan historiaa kiinnostuneille sekä sukututkijoille.

Moni tiedosta kiinnostunut löysi Sammon heti sen avaututtua ja usea on sen avulla löytänyt sukujuurensa tai sen puuttuvan palasen, jonka avulla oma sukutausta on selvinnyt.

Aineisto, joka koostuu seuran hallussa olevista asiakirjoista, *Karjalan Heimo* -lehden artikkeleista, haastatteluista ja valokuvista, keskittyy seuran toiminta-alueille Vienan Karjalaan, Aunuksen ja Raja-Karjalaan, kuitenkin niin, että pääpaino materiaaleissa on tähän saakka ollut viallaisissa suvuissa.

Sampoa täydennetään jatkuvasti ja nyt tietokantaan ollaan lisäämässä uusia mielenkiintoisia materiaaleja. Sivistysseuran sukututkimustoimikunta sai hiljattain hankituksi Semsjärven, Paatenen ja Rukajärven pogostoista sarjan verorevisiokirjoja vuosilta 1726, 1745 ja 1763, jotka suurelta osin tulevat kevään 2018 aikana käännöksinä käyttöön Sampoon ja loputkin tämän vuoden aikana. Muiden materiaalien hankintaa valmistellaan parhaillaan.

Sukututkimustoimikunta on toimintansa aikana tilannut runsaasti arkistomateriaaleja, joita se on transkriboinut (siirtänyt toiseen kirjoitusjärjestelmään) ja osin kääntänyt. Venäjällä oleviin arkistoihin ollaan yhteyksissä uusien materiaalien hankkimiseksi.

Uusia tapoja tuoda lisää tietoa viallaisesta ja aunukselaisesta sukututkimuksesta kiinnostuneelle yleisölle etsitään jatkuvasti.

Jos lehden lukijoilla tai seuran jäsenillä on ideoita tai toiveita sukututkimustoimikunnan toiminnan suhteen, toimikuntaan saa yhteyden osoitteella suvut@karjalansivistysseura.fi.

Sukututkimus on näyttävästi esillä 14.–15. huhtikuuta Heimo-päivillä Oulussa, missä järjestetään kaksi sukututkimukseen liittyvää klinikkaa. Lauantaina 14.4. järjestetään DNA-avusteisesta sukututkimuksesta erillinen klinikka, jota pitävät sukututkimustoimikunnan jäsen **Sari Heimonen** ja **Timo Rossi**. DNA-avusteinen sukututkimus on vähitellen noussut yleisempään tietoisuuteen ja erityisesti Marja Pirttivaaran hiljattain ilmestyneen kirjan *Juuresi näkyvät* myötä. Viallaisessa sukututkimuksessa DNA-tietoa on käytetty jo pitkään. Tätä kiehtovaa sukututkimuksen osa-alueita valaistetaan nyt erillisellä klinikalla.

Sunnuntaina 15.4. järjestetään perinteiseen sukututkimukseen keskittyvä klinikka; klinikkaa pitävät sukututkimustoimikunnan puheenjohtaja **Santeri Palviainen** ja toimikunnan jäsen **Sami Kallio**. Klinikassa esitellään Sammossa ja eri arkistoissa olevia Vienan ja Aunuksen sukututkimusmateriaaleja sekä keskustellaan yleisön kanssa heitä askarruttavista sukututkimuskysymyksistä.

Kysymyksiä voi miettiä etukäteen joko paikalla esitettäväksi tai niitä voi lähettää toimikunnalle osoitteeseen suvut@karjalansivistysseura.fi.

Klinikat tukevat mainiosti toisiaan, koska geneettisen sukututkimustiedon menestyksellinen hyödyntäminen edellyttää perinteisen sukututkimustiedon käyttöä ja samalla perinteinen sukututkimus hyötyy geneettisen sukututkimuksen tuomasta lisätiedosta.

Sukututkimustoimikunta on tänä vuonna läsnä Suomen suurimmissa sukututkimustapahtumissa, Suku 2018 -tapahtumassa Tampereella maaliskuussa ja Kuulutko sukuuni? -tapahtumassa Vantaalla lokakuussa.

SUKULAISIA TAPAAMAAN!

HYVÄT LOSKINIEN JA ARHIPPAISTEN JÄLKELAISET

Kutsumme sukulaisiamme yhteiseen tapaamiseen

lauantaina 10.3.2018 klo 13

Karjalan Sivistysseuran tiloihin, Luotsikatu 9D (sisäpiha), Helsinki.

Keskustelisimme sukututkimuksen uusista mahdollisuuksista ja vaihtaisimme kuulumisia, sillä edellinen tapaaminen oli syksyllä 2013.

Ilmoittautumiset kahvitarjoilun järjestämiseksi pyydämme 7.3.2018 mennessä Heli Iso-Markulle puhelin 045 317 3715 tai sähköpostitse heli.iso-markku@elisanet.fi.

Näkeyymmä! Tulkua tervehdenä olemah yhdessä!

Heli Iso-Markku (045 317 3715)
ja Kirsti Forsbom (050 567 8808)

Kutsujat ovat Kiisjoen Loskinien jälkeläisiä.

LAUKUNKANTAJAT

HELMIKUU 2018

Oppia menneestä?

Olen käynyt monia Laukunkantaja-keskustelu- ja mielenkiintoisten ihmisten kanssa vuosien varrella. Olin taas löytänyt todella kiinnostavan keskustelukumppanin, mielenkiintoisista asioista puhuimme, ilman eriäviä näkemyksiä. Mutta kas, kumppanini ei halunnutkaan keskusteluumme julkisuuteen.

Juttelenpa sitten itseni kanssa. Ajatuksia askarruttavia asioita riittää vaikka historiastamme, karjalaisesta menneisyydestämme, pakolaisuudesta.

Vahvasti näkynyt Suomi 100-vuosi vaihtui rankkoihin muisteluihin kansakuntaamme repineestä sisällissodasta, josta on kulunut sata vuotta. Punaiset ja valkoiset taistelivat toinen toistaan vastaan, esi-isämme tappoivat toisiaan ja ruumiskasat kasvoivat. Sisällissota on juuri nyt arjessamme näkyvästi esillä, keskustelua käydään tapahtumista ja niiden syistä, kiiste-lyä on tämän valtapoliittisen kriisin nimestäkin. Emme pääse sulkemaan asiaa tietoisuudestamme. Voisimmeko ottaa tapahtuneista opiksi?

Rauhallista ei ollut vuonna 1918 Itä-Karjalassakaan. Tsaarinvallasta oli kukistunut, Venäjä sekasorron vallassa. Oli ajatuksia Itä-Karjalan itsenäistämiseksi, autonomisen alueen muodostamiseksi, alueen liittämiseksi Suomeen. Mannerheim antoi miekkavalansa, Suomesta oli luotava suuri ja mahtava.

Suomen sisällissota ajoi punaisia pakoon rajan taakse. Valkoiset heimosoturit lähtivät vapautusretkelle, oli Malmin retkikunta, Wallinin retkikunta, britit Muurmannilla. Vienan kylissä käytiin sotaa, karjalaiset jakautuivat eri leireihin, veli taisteli veljeä vastaan. Monet karjalaiset olivat ymmällään, suurin osa tahtoi vain olla rauhassa ja ruokaa syödäkseen. Suomalaisilla oli tarjota heimoaattetta, briteillä leipää ja tölkkilihaa.

Vienan sadan vuoden takaiset tapahtumat koskettavat monia meitä karjalaistaustaisia, niin maahanmuuttajien kuin pakolaisten jälkeläisiä, yhä edelleen tänä päivänä.

Karjalan Sivistysseuran osuudesta tapahtumiin voimme lukea jotakin historiankirjoituksista, mutta toivottavasti saamme myöhemmin siitäkin lisää tietoa. Minun isoisäni **Iivo Kaukoniemi**, Uhtualta Kuusamoon kauppiaksi muuttanut **Ivan Mitrofanoff**, näyttää yhdessä eräiden muiden Karjalan Sivistysseurassa aktiivisesti toimineiden henkilöiden kanssa kiertäneen Vienassa levittämässä heimoaattetta.

Venäjän vallankumouksen jälkeisinä vuosina Suomeen tuli 35 000 pakolaista, osana Euroopan laajuista pakolaiskriisiä. Heimopakolaisiksi kutsuttujen itäkarjalaisten ja inkeriläisten lisäksi maahamme saapui runsas joukko venäläisiä emigrantteja, osa kauttakulkumatkalla muualle Eurooppaan, osa pysähtyi Suomeen etsimään elantoaan.

Pekka Nevalaisen teos *Viskoi kuin Luoja kerjäläistä* on perusteellinen tutkimus Venäjän pakolaisista Suomessa 1917–1939. Nevalainen käy läpi pakolaisavun järjestämisen, pakolaisten vastaanottamisen ja sijoittamisen, pakolaisleirit, valvonnan,

Eva-Kaisa Linna Keski-Kuittijärven rannalla Uhtuan Likopäässä, jossa hänen isoisänsä Iivo Kaukoniemen kotitalo on aikojen sijainnut.

kansalaisoikeuksien myöntämisen, mahdollisuudet koulunkäyntiin, pakolaiskoulut, pakolaisten käyttämisen halpatyövoimana, suomalaisten asennoitumisen tulijoihin sekä ryssittelyyn. Tunnistan lähes joka kohdassa tämän päivän Suomen ja maahanmuuttopolitiikkamme, suhtautumisemme turvaa ja suojelua vailla oleviin. Juuri mikään ei tunnu muuttuneen.

Emmekö ole oppineet mitään?

Seija Jalagin julkaisi hiljan blogikirjoituksen *Historian näkymättömät pakolaiset opettavat meitä*, joka puhutteli minua syvältä. Seija johtaa Suomen Akatemian tutkimushanketta *Tunnustuksia: pakolaisuuden hankalat tarinat ja muistamisen kulttuurit*, jossa tutkitaan, miten vastaanottavat yhteisöt ja yhteiskunta hyväksyvät – tai torjuvat – pakolaiset.

Tutkimushankkeen laajempuna tavoitteena on lisätä tietoa ja ymmärrystä siitä, miten niin valtio ja muu julkinen sektori kuin tavalliset kansalaisetkin sekä edistävät että vaikeuttavat maahanmuuttajien hyväksytyksi tuleamista ja kotoutumista.

Sivistysseura on päättänyt käynnistää muistitiedon keruun itäkarjalaisten pakolaismuistojen tallentamiseksi. Nyt on vielä mahdollista koota ylisukupolvisia muistelmia pakolaisuudesta, perheenjäsenten kokemuksista, mahdollisista rajan takaa löytyneistä sukulaisista. Kertomukset tulevat olemaan *Tunnustuksia* -tutkimushankkeen käytettävissä ja parhaat kirjoitukset tullaan palkitsemaan ja julkaisemaan. Lisää tietoja keruusta kerromme Heimopäivillä Oulussa.

Tällä palstalla keskustellaan Karjalan Sivistysseuraa lähellä olevista asioista. Tällä kertaa uhtualaisjuurinen Eva-Kaisa Linna mielti yksikseen historian opetuksia.

TERVETULOAA HEIMOPÄIVILLE OULUUN 14.-15.4.2018

Heimoviikonlopun tilaisuudet järjestetään Oulussa Lasaretissa, Kasarmintie 13b. Heimopäivien teemana on Viena vuonna 1918.

LAUANTAI 14.4.

- 10.00–15.30 Alaosastojen, yhteistoimintayhdistysten ja sukuseurojen tapaamiset, tarkemmat aikataulut ja tilat ilmoitetaan myöhemmin
- 12.00–14.00 DNA-sukututkimuskliniikka, Sari Heimonen ja Timo Rossi, Linna-kabinetti
- 16.00 Karjalan Sivistysseura ry:n 112. vuosikokous, Aurora-sali
- 18.00 Suuri ehtoopalvelus, Oulun Pyhän Kolminaisuuden Katedraali, Torikatu 74
- 19.30 Karjalainen tee- ja tarinailta, Aurora-sali
– tee-/kahvitarjoilu (omakustanteinen)
– Oulun ortodoksinen katedraalikuoro, johtaa kanttori Juhani Matsi
– arpajaiset, kirjamyynti

SUNNUNTAI 15.4.

- 9.30–11.30 Sukututkimuskliniikka, Sami Kallio ja Santeri Palviainen, Linna-kabinetti
- 9.00 Käynti Vienan pakolaisten muistokivellä, Maikkulan entinen kasarmi, Maikkulanrinne 42 (kulkeminen omilla autoilla)
- 10.00 Liturgia, Oulun Pyhän Kolminaisuuden Katedraali, Torikatu 74
- 10.00 Jumalanpalvelus, Tuomiokirkko
- 11.30–12.45 Heimomurkina (omakustanteinen), Lasaretti, ravintola
- 13.00 Karjalainen heimojuhla, Lasaretti, Aurora-sali
– tervehdyksiä
– juhlaesitelmä, seuran varapj. Pekka Vaara
– Anne-Mari Kivimäki & Palomyly, musiikkia Karjalan tanssimailta
– karjalaiskuoro Käköset, Oulun Karjala-seura
– kirjamyynti
– kahvihetki (omakustanteinen)
- 16.00 Päätössanat

ILMOITTAUTUMISOHJEET JA LISÄTIETOJA

Ruokailua ja kahvi-/teetarjoiluja varten tarvitaan sitovat ennakkoilmoittautumiset. Ilmoitathan samalla erityisruokavaliosi. Ilmoittautumiset 5.4.2018 mennessä sähköisesti osoitteessa www.karjalansivistysseura.fi -> Ajankohtaista tai Karjalan Sivistysseuran toimistoon puh. 050 5055 531 (ma-to klo 10–15) tai sähköpostitse toimisto@karjalansivistysseura.fi.

VUOSIKOKOUSHKUTSU

Karjalan Sivistysseuran ry:n 112. vuosikokous lauantaina 14.4.2018 klo 16.00 Heimopäivien yhteydessä osoitteessa Hotelli Lasaretti, Kasarminkatu 13b, Aurora-sali. Kokouksessa käsitellään sääntöjen määrämät asiat. Tervetuloa!
KARJALAN SIVISTYSSEURA RY
Hallitus

Vuosikokouksen materiaaleja voi tiedustella huhtikuun alkupuolella Karjalan Sivistysseuran toimistosta puh. 050 5055 531 (ma-to klo 10–15) tai sähköpostitse toimisto@karjalansivistysseura.fi. Kahvitarjoilun vuoksi toivomme ennakkoilmoittautumista joko toimistolle tai mielellään sähköisen linkin kautta.

MAJOITUS HEIMOPÄIVILLÄ

Majoitusvaraukset Heimojuhlaan osallistuville on tehty Hotelli Lasarettiin ja Hotelli Scandic Ouluun. Huonevaraukset näistä kiintiöistä suoraan valittuun hotelliin puhelimitse tai sähköpostilla.
HOTELLI LASARETTI
(huoneita rajoitetusti)
Kasarmintie 13b, 90130 OULU
lasaretti@lasaretti.com
020 757 4700
Varaustunnus
Karjalaiset heimopäivät
Varaukset viimeistään 14.3.2018
2 hengen huone á 110 €/vrk
HOTELLI SCANDIC OULU
Saaristonkatu 4, 90100 Oulu
oulu@scandichotels.com
08 5431 000
Varaustunnus BKAR140418
Varaukset viimeistään 29.3.2018
1 hengen huone á 88 €/vrk
2 hengen huone á 108 €/vrk
2 hengen huone lisävuoteella á 138 €/vrk

Ohjelma on alustava. Tietoa Heimopäivistä päivitetään Karjalan Sivistysseuran nettisivuille www.karjalansivistysseura.fi -> Ajankohtaista.